

A gyermek egyénisége és a középiskola.

Írta és a december 9-iki nyilvános gyermektanulmányi értekezleten felolvasta **Kemény Gábor** dr., tordai főgimn. tanár.

I.

Semmi sem új a nap alatt, a nagy gondolatok, a mély igazságok sem újak. Kifejezésre jutni, alakot öltetni tán nem tudtak, de az emberek lelkében már régen ott rejtőztek. Ha bármely igazságról elmondhatjuk ezt, annál inkább elmondhatjuk a pedagógiai igazságokról. A modern pedagógia, mint egyedüli üdvözítő tételt hangoztatja, hogy el kell mélyednünk a gyermekek egyéniségében. A régiek ezt a tételt még nem ismerték, de megéreztek az igazságát. A rómaiak hirdették először ezt az elvet: Maxima puero debetur reverentia. Mindenekfelett tiszteljük a gyermeket! A görögök is megérik az egyéniség értékét, a különböző törzsek különböző nevelésben részesülnek, bár az egész görögséget közös eszmék lekesztik.

A középkori pedagógia nem kedvez az egyéniség kifejlődésének. Ebben nem az a fő, hogy az emberben levő egyéni értékek érvényesüljenek, hogy az embert képessé tegyék arra, hogy önmagának nyugodt, harmonikus életet teremtsen, hanem hogy minél jobban munkáljon kiki az egyház és lovagság tekintélyének kiépítésén. Ezek az eszmék tehát nem az emberi természetnek, hanem az egyház és lovagság természetének felelnek meg.

Uniformizálással lehet erős hadsereget teremtenie az államnak, hiveket az egyházi és lovagi eszménynek, de lehetetlen olyan embereket nevelnie, kik érzik a maguk egyéniségét, értékét.

A folytonos haladás törvényénél fogva a tudás tekintetében természetesen a középkorban sincs megállapodás.

A helytelenül sötétnek nevezett középkor arra hivatott emberei, többnyire papok, hangya szorgalommal hordják össze az ó-kori tudomány, irodalom és művészet alkotásait, hogy azokat saját maguknak s a messze jövőendő koroknak közkinceseivé tegyék. Ez magában véve üdvös dolog volna, csak az a baj, hogy nemcsak a középkoron át, de még az új-kor több századán keresztül felhalmozott anyagot is az ugynevezett iskolaköteles ifjúkorban kell az embereknek megtanulniok. Nem akarok itt Amos Comeniusról s más pedagógusokról szólni, kik e nagy hibákat észrevették, csak annyit említek meg, hogy a renaissance után 2—3 századdal az emberiség ösztönszerűleg megérzi, hogy a nevelés rendszereiben óriási hiba van, hogy az iskolákban tanított anyagot jól megemészteni lehetetlen, hogy a nevelésnek a középkorból fennmaradt eszményei idejüket multák; megérezték, hogy az iskola a tudásvágy helyett tanuláscsőmörrel tölti meg a tanulót; megérezték, mondom, a mind jobban haladó új-kor emberei a nagy hibákat, anélkül, hogy azoknak helyes okára rájöttek volna. Végre akadt egy lánglelkű férfiú, Rousseau, kinek megadatott az igazságnak látása, annak az igazságnak, mely Rousseau idejében már millió ember szívében ott lappangott, de nem tudott életre kelni.

Rousseaut úgy lehet tisztelni, mint az első zseniális gyermektanulmányozót. Miként Sokrates hirdette egykor, hogy «ismerd meg tenmagadat», úgy hirdette Rousseau: «Ismerjétek meg a gyermeket! A gyermeket, aki jönnek születik, de aki elfajul a nevelők kezei között.»

Szerinte nem azokból az eszményekből kell kiindulni, miket az ő korának pedagógiája cél gyanánt kitűzött, hanem magából a gyermekből, a gyermek képességeiből, *a gyermek egyéniségéből.*

Ez a rövidre fogott lényege az ő korszakalkotó nevelési eszméinek. Ez vonul keresztül «Emil» című hatalmas neveléstani munkáján. Éles kritika tárgyává teszi a tanítás egész rendszerének ferdeségeit, a tantárgyak helytelen sorrendjét s ennek folytán az oktalan szigorúságot. Ne magoljon be a gyermek olyan elméleteket, melyek nem saját tapasztalásán alapulnak; ne halljon a gyermek prédikációkat az erkölcsösségről, hanem lásson maga előtt erkölcsös nevelőt; a nevelők ne *elmélkedjenek* a gyermeknek az okosságról,

hanem *beszéljenek vele okosan*; ne tanuljon a gyermek kijelentett vallást, hanem alkossa meg magának az emberi sziv vallását.

Misem mutatja jobban az emberek önzésének és maradiságának mérhetetlen voltát, mint az a felzúdulás, mely egy-egy reformátor fellépését szokta követni. Természetesen bőven akadtak olyanok, kik megbotránkozással fogadták Rousseau elveit. Nagyon érthető ez. Hisz mennyivel könnyebb volt a gyermekekkel a megállapított tanokat betaníttatni, mintsem őket tapasztalatszerzésre vezetni. Könnyebb volt a már megírt könyvekből a leckéket feladni s számonkérni, mintsem tanítványaikat az igazságra rávezetni. A genfi protestánsok éppen oly fanatizmussal égették el Rousseau Emiljét, mint a párisi katolikusok. De hát az idő a legigazságosabb kritikus. Ami gyarló volt Rousseau elveiben, azt megemésztette vasfogával, de ami maradandó volt benne, annak örök diadalt biztosított.

Amily zseniális volt Rousseau azon alapgondolata, hogy a gyermeknek az egyénisége legyen a nevelő munka kiinduló pontja, éppen olyan gyarló volt a módszere, mellyel elveit érvényesíteni akarta.

Rousseau az élet számára akarja Emilt felnevelni s mégsem engedi, hogy tanítványa az emberi társadalommal érintkezék; Emil 25 éves koráig mindig nevelője gyámsága alatt van, azalatt igaz, hogy sok praktikus dolgot megtanul, szívében egy idea él: a munka tisztelete, de nehezen tudjuk megérteni, hogyan tud a társaséletbe beilleszkedni az olyan ember, ki mindig csak *egynek* a társaságát és atyai gyámkodását ismerte. Rousseau nem vette számba, hogy a tudományok külön-külön mind nevelnek, hogy a társadalmi kölcsönösség, együttműködés, a különféle egyesületek mind nevelő hatással vannak a lélekre.

Rousseau alapgondolatát a gondolkodók kiseded, de előkelő serege nagy lelkesedéssel fogadta. *Pestalozzi*, a nagyszívű svájci pedagógus már Rousseau szellemében és rendszerével igyekszik nevelni.

Rousseaut és Pestalozzit lehet a gyermektanulmányozás megalapítóinak tartanunk, az egyik a gyermekmegismerés gondolatát vetette fel, a másik példakép szolgál arra, hogy a gyermekmegismerés föltétele *a szeretet*. E pillanatban ön-

kéntelenül is lelkem elé tárul az a megható zürichi szobor, mely oly egyszerű s mégis oly meghatóan fenséges. A nagy Pestalozzit látjuk, amint tanítványa felé hajol, kezét védőleg terjeszti ki annak feje fölött, ő pedig, a tanítvány, a mezítlásbas gyermek, nagy bizalommal tekint fel a szigorú, de jó-ságos mesterre. Rousseau és Pestalozzi gondolata nem voltak képesek a régi rendszereket gyökeresen megváltoztatni. Az ő eszméik mindig hódítottak, de teljes diadalt az emberi gyarlóság és az emberi lélekben mélyen gyökerező konzervativizmus miatt nem tudtak elérni. De ez az eszmék fejlődésének rendje, amin egyáltalában nem kell kétségbe esnünk. A nagy gondolkodók, a reformátorok mindig ideális világban élnek, mindig jóval megelőzik korukat, nem is lehetséges, hogy eszméiket azonnal átvigyék a gyakorlatba. Kell, hogy legyenek hóhérok, kik halált mondanak eszméikre; kell, hogy ellene és mellette szellemi harcok folyjanak, hogy a küzdelem hevében a reformátor agyából kipattant eszmék is megtisztuljanak a forrongás homályától, a kor is megérjen annak érvényesítésére.

II.

Az új felfedezések új elméletekkel, ismeretekkel gazdagították a tudományt, a tudomány eredményei pedig az iskolai tantárgyakat; ezzel elértünk azon ponthoz, melyben a tudomány meg a pedagógia érintkeznek s melyben a tudomány a saját élestárában felhalmozott rengeteg szellemi terhet a jámbor pedagógia nyakába akarja rakni. És a jámbor pedagógiában mérhetetlen a vállalkozó szellem. Szerkeszt hangzatos utasításokat, melyekben el van mondva, hogy a tudományoknak bizonyos mennyiségét bizonyos idő alatt el kell végezni és el lehet végezni és szerkeszt bizonyos statisztikákat, melyek nem a legjámborabb család segítségével kimutatják, hogy a tanulóknak nagy százaléka megfelelt a követelményeknek. Hogy azonban az utasítások szent nevében hány gyermeknek az életkedvét teszik tönkre és hogy az iskolai élet után mily száználmasan csekély azok száma, kik tovább képezik magukat azon tudományágakban, melyekhez az egész életre és nemcsak a vizsgára az ambíciót az iskolának kellett volna felkeltenie, arról bölcsen hallgat a statisztika krónikája.

Ismét azok a bajok álltak elő, amiket egykor Rousseau ismert fel, a tudományok tömkelegében ismét megfélekedtünk magáról a gyerekekről, a gyermek természetéről, a gyermek képességeiről. Nem jut eszünkbe az, hogy nem az iskola, hanem az egész élet alkalmas arra, hogy mindent, ami az embertől telik, megtanulhassunk. Főleg a középiskolának van baja azzal a megcsontosodott tétellel, hogy az iskola feladata általános műveltséget adni. Ez nagy tévedés. Akár szűkebb, akár tágabb értelemben vesszük az általános műveltséget, ezt a középiskola nem adhatja meg. Hogy mit tesz a középiskola, azt statisztika nélkül is igen jól tudjuk: *éretlen éretteket* nevel, akik valamit talán mindenből tudnak, de alaposan semmit.

A bajon csak egy segíthet, a Rousseau orvossága: *a visszatérés a gyermekhez.*

Meg kell ismernünk a gyermek egyéniségét, tisztában kell lennünk az egyéniség főbb típusaival, tanulmányoznunk kell a környezetnek a gyerekekre gyakorolt hatását és gyermektanulmányainknak eredményét fel kell használnunk a középiskolai pedagógiában,

A gyermektanulmány még igen fiatal tudomány, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság meg mindössze 6 éve alakult meg és kutatásai eddigelé leginkább az elemi iskolában folytak le. Ám a középiskolai pedagógia beteges állapota, melyet már csak hazug statisztikákkal lehet ideig-óráig eltitkolni, egyre sürgetőbbé teszi, hogy tanulmányozzuk a középiskola tanulóit is és hogy tanításunk és nevelésünk rendszerét az egyéniség pozitív talajára építsük. Vagyis, mint Nagy László könyvében olvashatjuk, *a nevelést a gyermeknek kikutatott egyéni természete szerint rendezzük be.*

A középiskola a gyermekmegismerés terén még nem eszmélt a feladatára, ami szinte érthetetlen dolog, hiszen mily sokan vannak, kik messze földre képesek elmenni, hogy a földet geológiai szempontból vizsgálják, mások éjjelnappal a mikroszkópiummal foglalatostkodnak, hogy a szabad szemmel nem látható lények életjelenségeit vizsgálják, ismét mások a méheknek, hangyáknak életét figyelik meg, de olyan alig akad, aki a legértékesebb lénynek, az ifjává fejlődő gyermeknek egyéniségét vizsgálná.

Pedig mondhatom, hogy annak a kis köztársaságnak a vizsgálata, mely előttünk a középiskolában naponként megjelenik, tanulságokban fölötte gazdag.

Mindazt a jelenséget, amelyet találunk az életben, feltehetjük az iskolában is. Igaz, hogy az iskolában nem a mindennapi kenyérért való küzdelem folyik, ámde küzdelem van ott is. Ott is, mint az életben, szenvedélyek töltik be a lelkeket. Az iskolában is vannak szerény munkások, kik szorgalmasan küzdenek a megváltó elégségesért; vannak «stréberek», kik felszínes tudásukat ügyesen tudják kamatoztatni, vannak nemes ambícióval teltek, kiket a tanár egy dicsérő szava a legtisztább boldogsággal tölt el; vannak élőködők, kik az ellesett, vagy sugással juttatott szellemi morszákból is meg tudnak élni; kajánlelkűek, kik a zavarosban igyekeznek halászni; irigyek, kik emésztő fájdalommal látják barátjaik sikerét; vannak köztük tekintélyek, kiknek hódol a többség; vannak gúnytárgyak, kiket folyton zaklatnak; martirok, kikre minden hibát rákennek; de ki tudná azt mind elsorolni, miféle jellemű típusokkal találkozunk a középiskolai tanulók köztársaságában.

Ha tehát a tanulók vizsgálatában elmélyedünk, korántsem végezzünk sablonos munkát. Sablonossá legfeljebb akkor lehet munkánk, ha a vizsgálatot érdeklődés nélkül, bürokratikusán végezzük.

Szóba jöhet első sorban az a kérdés, hogy a vizsgálatot *tömegekre*, vagy *egyesekekre* irányítsuk-e. Az előbbinek tudományos szempontból sok hasznát vehetjük, de pedagógiai okokból az egyesekre irányuló vizsgálatot fontosabbnak tartom.

Esetet tudok rá, hogy egy tanítóképző egy növendéke arra a kérdésre, hogy melyik tárgyat szereti legkevésbé tanulni, azt felelte, hogy a mértant, okul azt adta, hogy tanárja rosszul magyarázta meg a mértani tételeket. Tegyük fel, hogy a tanuló a saját felfogása szerint igaz feleletet adott; még ebben az esetben is megelégedhetünk-e az adott felelettel? A tény helyes magyarázata végett nem szükséges-e vizsgálnunk a gyermek környezetét, multját, viszonyait? Meg szabad-e vajjon pusztá számokkal elégednünk, ha mindjárt azok feltétlen biztos tényt állapítanak is meg. Megnyugtathat-e engem az, hogy pl. a tanulók bizonyos százaléka irodalommal szeret foglalkozni, ha nem ismerem e hajlam forrását, ha nem

ismerem az irodalmat kedvelő tanulók szüleit, azoknak kedélyét, családjuk történetét, hagyományait? Én azt hiszem, hogy száraz és minden apró részletében meg nem okolt statisztikával itt nem szabad megelégednünk. Mert hiszen nem lehet pl. két tanulót, ha mindkettőnek az irodalom a kedvenc tárgya, egyenlően elbírálni. Az egyiknél talán olyan hajlam ez, mely az ő családjában még senkinél sem mutatkozott, a másikinál talán egy nagytehetségű írói előd szellemének végső fellobbanásával van dolgunk. Volt a kezem alatt egy rendkívül ideges 15 éves fiú, kit túlszigorú megítéléssel a gyenge elméjűek közé lehetett volna sorolni. Ez a fiú a leggyengébb tanulók közé tartozott. Az egyszeregyet még Beke Manó sem tudta volna a fejébe verni s nincs a világnak oly mértan tanára, ki el tudta volna vele hitetni, hogy a háromszög szögeinek összege 180° . Ő mindig csak azt látta, hogy a háromszögnek három szöge van. A helyesírás misztériumaiba sem tudott behatolni, az *irodalomban* ellenben igen jártas volt. Madách hatalmas művének «Az ember tragédiájá»-nak nem egy részletét könyv nélkül idézte. Rengegetet összeolvasott s az olvasottak tartalmával meglehetősen tisztában volt. Az érdeklődési statisztika szempontjából őt bizonyára azok közé kell sorolnunk, kiknek az irodalom a legkedvesebb tárgyuk, de e hajlamát csak úgy tudjuk igazán megérteni, ha ismerjük nagyatyja nevét, ki egyike a Petőfi-korszak egyik legjelesebb novellaíróinak s akinek a szelleme alighanem végsőt lobbant az elkorcsosult unokában. Van nekem a jelenben is oly tanítványom, aki a statisztikában az előbb említett mellé kerül. Ám ennek a nagyapja nem volt író vagy költő, sőt még a pennát sem tudta forgatni, az apja erdőőr, házukban a biblián meg a kalendáriumon kívül más nyomtatott betű nincs s mégis a mi kis diákunk ügyesen versel, csengő rimeket farag, sőt van egy hosszabb elbeszélő költeménye is, melyben «Erdei lak» címen, meglepő hangulatosan a saját házukat énekli meg. E két példával csak azt akartam jelezni, hogy a gyermekek egyéniségét kutató statisztikában az adatoknak tudományos értéket csak akkor lehet tulajdonítani, ha az adatok külön-külön vannak megvilágítva.

Kívánatos volna, hogy maguk a szülők tennék vizsgálat tárgyává gyermekök lelkének tulajdonságait. Nem értek ez

alatt tudományos vizsgálatot, mert hiszen akkor lehetetlen dolgot kívánnék. De a gondos szülőknek gyermekök lelki világáról vezetett naplója mégis nagy szolgálatot tehetne a gyermektanulmányoknak, mint a pedagógia egyik fontos eszközének. Meg volna ezen naplókban a közvetlenség, és a pontos pszichikai méretek hiányában is sok igaz gyöngyöt lehetne belőlük kihalászni a tudomány számára is. Természetesen az is kívánatos volna, hogy e naplókat a szülők teljes bizalommal szolgáltatassák gyermekök tanítóinak és tanárainak. Akkor a mi további vizsgálatunk alapja lenne: a gyermek multjának ismerete addig, ameddig a mi kezünkbe kerül.

Nem kapnánk annyi adatot, mint a tömeges vizsgálatoknál, de a kapott adatok talán gyakorlatiabbak lennének és az egyes gyermekegyéniségek típusait talán a mainál könnyebben állapíthatnók meg és előkészítőek a pedagógiának azon ideális korszakát, melyben *az összes nevelő és oktató eljárásaink az egyes gyermekek egyéni természetéhez idomulnának.*

Nem azért nevezem ideálisnak azt a korszakot, mert eljövételét lehetetlennek tartom, hanem merő ellentéte volna a mainak, amelyben a gyermek a tanár szemében nem egyenkint, hanem numerusként szerepel. Már pedig a mai általánosító rendszerrel bizonyos fokú fegyelmezést, idomítást el lehet ugyan érni, de igazi nevelést, javítást csak ritkán.

Mindég lelkem előtt lebeg egy soproni tanuló képe. Fogadott gyermek volt. Szülei fájón éreztették vele törvénytelen származását és bár nem volt gyenge tehetségű, egy magánintézetbe adták. Valószínűleg kényelmi szempontból tették ezt, mert hiszen a magánintézetbe adott gyermeket egész évben nem kell hazavinni, sőt megfelelő díjazásért a szünidőt is az intézetben töltheti. A mi Gyuri barátunkat úgy adták az intézetbe, mint valami falu rosszát. Csakugyan vásott gyerekeknek mutatkozott. A szeme ugyan szelid és szomorú volt, de másként szófogadatlannak és barátaival szemben verekedőnek, durvának bizonyult. Tanulni nem szeretett, nem mintha esze nem lett volna a tanuláshoz, hanem mert nem volt benne semmi ambíció. Nevelő szüleinek pedig, kik a gyermekhez soha egy jó szót sem szóltak és csak bántalmakkal és szidalmakkal illették, az volt az egyetlen vágyuk, hogy Gyuri elégséges bizonyítványt kapjon. Gyömöszölték

hát a tudományt Gyuri fejébe szóval, néha a hátán keresztül bottal, de bizony minden hiába volt. Csak egyről feledkeztek meg a fiatal és buzgó, de nem elég higgadt pedagógusok, arról, hogy a fegyelmező módszereknél többet ér a *jó szó*. Az intézet igazgatója, kinek kiváló pedagógiai érzéke van, minden estére magához rendelte a fiút. Az ő irodájában kellett neki naponként leckéjét felmondania. Az igazgató szóval sem korholta, bottal sem bántalmazta, de nem bocsátotta el mindaddig, míg jól nem tudta a másnapi leckét. Így ment ez valami három héten keresztül. Tanulónk akarva nem akarva beleszokott a munkába. Egy este aztán az igazgató biztató és dicsérő szavakkal fordult a gyermekhez. «Látod gyermekem, te egészen jó fiú is tudsz lenni, ha akarsz.» Csak ennyit mondott neki és megsimogatta a fejét. Gyuri pedig, ki eddig szeretetet sohasem tapasztalt, kihez eddig barátságos szót senki sem szólt, sírva fakadt és kezét csókolta az igazgatónak, az ő életében az első embernek, ki neki *jó szót* mondott. És Gyuri e naptól kezdve a legjobb gyerekek közé tartozott.

Sose tudom ezt a Gyurit elfelejteni, különösen akkor idéződik fel emlékezetemben, ha u. n. javíthatlan és vásott gyermekekről hallok beszélni, akiktől az intézetet meg kell szabadítani, akiket erős megrovásban kell részesíteni stb. Hány «vásott» gyermek kap consilium abeundit évenként, hány «vásott» gyermeknek életét tesszük tönkre a rendtartás szent nevében, ahelyett hogy a szívből fakadt jó szó szívhez szóló hatalmával próbálnók őket megjavítani.

Ugyancsak az elébb említett magánintézetben láttam példát arra is, hogy a tömegérzelmeket mennyire fel lehet használnunk a nevelésben. Egy beteges nemi hajlamokkal terhelt erdélyi arisztokrata gyermekkel álltunk szemben. Elég erősnek tartottuk őt arra, hogy szerencsétlen szokásairól lemondjon; ő azonban nem hajtott a szép szóra, a szigorúság eszközeit sem vette sokba, sőt rettenetes szokásaival szemérmetlenül dicsekedett társai előtt. Mikor láttuk, hogy ez esetben mi már mit sem tehetünk, kiszolgáltattuk őt osztálytársai megvetésének. És az osztálytársak kimondották ellene egy fél évre a *bojkottot*. És a megtévelyedett gyermek, ki tanárai jóakarató tanácsán csak mosolygott, tanárai szigorát semmibe sem vette, a bojkott igája alatt megtört, jó útra tért.

Ha ismerjük egy gyermek felfogó képességének mértékét, ha ismerjük érzelmi világát, ha ismerjük azt a külön kis világot, mely az ő lelkében benne van, akkor megtalálhatjuk a módját annak, hogy akaraterjét kifejlesszük. Akkor láthatjuk, hogy kényszerítő vagy szuggesztív eszközökkel vagyunk-e képesek akarátára hatni, avagy csak az értelmi felvilágosítás erejével érhetjük el azon célunkat, hogy őt akaraterős jellemmé tegyük.

E tekintetben különösen *a példaadást* emelem ki. Kelene, hogy a tanítók és tanárok minél jobban elmélyednének a maguk vizsgálásában és bírálásában, s megismervén magukat, elítéljék saját gyengéiket és igyekezzenek minél tökéletesebbekké lenni. A léleknek eredendő vágya az, hogy utánzandó példát keres magának. És jaj a léleknek, ha rossz példát lát maga előtt. Jaj annak a gyermeki léleknek, mely vagy személyesen látja vagy hallomásból tudja tanárja gyengéit. A mai szerencsétlen társadalmi viszonyok között, mikor a családi zsúrokon a kis gyermek is részt vesz, sokszor lehet alkalma a tanulónak a tanárja felől keringő pletykákat hallani. Legyenek azon a tanárok, hogy rosszat ne mondhassanak róluk. Ne mondhassák, hogy kapzsiak, hogy ökölrel törnek a mellékjövedelmek után, hogy nagy lábon és rendezetlen viszonyok közt élnek, hogy igazságtalanok és főleg ne mondhassák, hogy tudatlanok. Szerényen éljen a tanár, ne vegyen részt a politika vagy a közélet kicsinyes tülekedésében, hanem ha a közművelődés ügye úgy kívánja, hogy a közönség előtt megjelenjen, akkor a biztos tudás fegyvereivel lépjen elé. Kimondhatatlan jó hatással van a gyermek lelkére, ha azt hallja szüleitől s idegenektől, hogy tanárja okos ember. Annál jobban megmérgezi azonban a gyermek lelkét, ha azt látja, hogy tanárja nem pontos, készületlen, ítéletében ingatag. Hiába zsarnokodik az olyan tanár, ki önmagának nem tud a bírása lenni. Hiába követel pontos tudást az olyan tanár, ki maga elé teszi a könyvet, mikor a leckét számon kéri. Hiába követel okos, logikus feleletet, ki nem tud okosan és logikusan magyarázni. Sokat beszélünk túlterhelésről és ennek okairól, de annál kevesebbet arról, *hogy a túlterhelésnek egyik oka az, hogy tanár önmagában nem igyekszik megtestesíteni azt a szorgalmat, melyet a tanítványaitól megkövetel.*

III.

Lássuk a középiskola tanulmányi rendjét a gyermek egyénisége szempontjából.

Preyernek, a híres gyermekpszichológusnak s az ő nyomán dr. Kőrösy Györgynek az állításaiból tudjuk, hogy a gyermek az első tíz évben, mintegy ezer fogalmat ismer meg.

Következik a 11-ik év, a gymnasium éve. Ebben az egyetlen évben dr. Kőrösy számítása szerint 1200 új fogalmat kell a gyermeknek megtanulni s ebből 800 a latinra esik.

Fontoljuk meg, hogy milyen fogalmakat? A latin nyelv keretében megtanulandó fogalmak, a szókincset nem is számítva, teljesen újak és tapasztalatból mondhatom, hogy igen nehezek. Sőt azt is mondhatom, hogy a gyermeki lélek nem igen képes ezen új fogalmak helyes megértésére. Idegen nyelvet tanítani olyanoknak, kik még az anyanyelvöknek sem urai, már *Comenius szerint* is annyit jelent, mint táncolni tanítani a gyermeket, mikor még járni sem tud. Hogyan értse meg a még magyarul is alig tudó gyermek a latin szó háromféle nemét, különféle hangtani fogalmakat, a segédigének és rendes ragozású igének rengeteg idői alakjait, sőt névszói alakjait is? Hogyan várhatjuk tőle, hogy felismerje az ige névszói alakját, mikor már az is elég nehéz logikai folyamat, hogy a névszónak és igének kategóriáját egymástól megkülönböztesse. Tapasztalatból mondhatom, hogy az I. oszt. tanulóinak *legfeljebb* 5%-áról lehet elmondani, hogy a kiszabott dolgokat el tudja végezni, azonban még ennél az 5%-nál is *kérdéses, hogy a tiszta tudás helyett nem a magolással állunk-e szemben.*

Természetesen, ez az arány a felsőbb osztályokban nem javulhat, sőt kedvezőtlenebbé lesz. Mikor arra kerülne a sor, hogy a klasszikus szellemet magukból a latin írókból szívják magukba, akkor már annyira el vannak kényszeredve a sok bevett, de meg nem emésztett alaktani és mondattani ismerettől, hogy képtelenek jó kedvvel foglalkozni azzal a tárggyal, melyet éppen a benne rejlő mélységes ethikai tartalom tart még, fájdalom, csak ideig-óráig felszínen. Igenis, fájdalommal említem ezt meg, mert én magam is a klasszicizmusnak szerény szolgálója vagyok. Lelkesedéssel csüggök a római és görög

alkotásokon; a modern irodalom alkotásait is örömmel veszem a kezembe, mert hiszem teljes meggyőződéssel, hogy a modern írók közül is csak azokra vár a halhatatlanság koszorúja, kiknek művében a nemes tartalom és a tökéletes forma klasszikus harmóniája megtalálható. Az *idő* mindig igazságos kritikus marad, mert az igazat és szépet megőrzi. Éppen az bizonyítja a klasszicizmusnak végtelen becsét, hogy amit évezredek át fenntartott az idő, az nem lehet erőtlén, az nem lehet értéktelen. Csak aki a klasszicizmust nem ismeri, vagy felületesen ismeri, az állíthatja, hogy *elavult eszmékkel és érzésekkel van tele*.

S mégis, ha valaki azt kérdezné tőlem, hogy mi a véleményem a klasszicizmusnak a gimnáziumban való mai térfoglalásáról, azt kellene felelnem, hogy a görögöt tanítsák tovább, úgy mint eddig az V. osztálytól kezdve, *azonban a latint vagy csak az ötödik osztályban kezdjék tanítani, vagy egyáltalában ne tanítsák*. Mert a mai latin tanítást egyébként nem nevezhetem mint kettős bűnnek. Bűn a gyermeki lélekkel s bűn a tiszta klasszicizmussal szemben.

De ne gondoljuk, hogy pusztán a latin nyelv az a tárgy, melynél a középiskolai pedagógia nincsen figyelemmel a gyermeki lélek befogadó képességére. A magyar nyelvtan és a magyar olvasmányok kapcsán ugyan talán nem kell évenként 800 új fogalmat elsajátítani a gyermeknek, de bizony e téren is túlzott követelésekkel jár el a középiskolai pedagógia.

Helyesen mondja *Weszely Ödön*, hogy a nyelvtan nem egyéb, mint a nyelv bölcelete, amit voltaképen csak akkor lehet igazán jól megtanulni, ha már a nyelvet tökéletesen bírjuk. Ebből az következik, hogy az alsóbb osztályokban az anyanyelvnek csak a főbb kategóriáit kellene megtanulni és a helyesírást másoltatás és diktálás alapján. Ámde magyar nyelvtanaink oly apró részleteket vesznek fel, hogy azok ismeretével akár a tanári alapvizsgát is le lehetne tenni.

Legyen szabad mutatványképen néhány sort szórúl-szóra leközlöm egy II. osztály számára írott magyar nyelvtanból!

«A helyhatározó jelentés elvesztése. Péter *kimegy*. Hová megy Péter? Ki. Ebben a mondatban a *ki* szónak helyhatározói jelentése van. — Sok pénzt *ád ki*. Ebben a mondatban a *ki* szó helyhatározó jelentését még érezzük, de nagyon gyengén. — *Kípiheni* a fáradságát. Ebben a mondatban a *ki*

szócska teljesen elvesztette helyhatározói jelentését s már nem érezzük külön szónak.»

Az olvasmányok terén sem figyelünk a gyermeki lélekre. Az I. osztálynak szánt olvasmányok közt találunk egy egész sereg középkori krónikát, pedig világos dolog, hogy egy felnőtt ember fejlett irodalmi izlése kell ahhoz, hogy ezekben a régi leírásokban és elbeszélésekben örömét lelje. Aztán ami a történeti olvasmányokat illeti, ott találjuk az I. és II. osztály olvasmányai között a Pauler Gyula meg Fraknoi Vilmos műveiből való szemelvényeket. Lépten-nyomon ily fogalmakat kell a tanulónak magyaráznunk: dinasztikus érdek, középkori világnézet, flegmatikus vérmérséklet.

Megemlítem még a földrajztanítást, mely rengeteg idegen névvel terheli meg a 12—13 éves gyermek lelkét, akkor amikor a föld ismeretének óriási jelentőségét felfogni képtelen. Említsem-e azokat az elméleteket, melyek a poétikát meg a retorikát tarkítják? Mondjam-e, hogy egy 14 éves gyermeknek egész sereg politikai beszédet kell taglalnia, esetleg írnia, hogy egy VI. osztályos diáknak 20—30 hatalmas művet kell kötelező magánolvasmányként elolvasnia és pedig nem könnyebbeket, mint Shakespeare darabjait, Zrinyi Szigeti veszedelmét.

Osztályonként fölösleges külön kimutatást adni, mert hiszen az I. osztályban tapasztalt anomáliák természetesen maguk után vonják, hogy a többi osztályokban sem felelhet meg a kiszabolt anyag az egyéniség fokának.

Végzetes hibája mai pedagógiánknak, hogy az egész régi és új kulturát az iskolai évek szűk keretébe akarja szorítani. Meg kellene pedig gondolnia, hogy jobb kevesebbet tanulni, de alaposan, mint sokat, de felületesen. Meg kellene gondolnia a középiskolai pedagógiának azon okos szavakat, miket *Harris*, az egyik amerikai egyetem rektora hangoztatott, hogy a középiskolának az a feladata, hogy tanítsa meg az ifjakat a könyvtárak használatára. Ennek magától érthető alapfeltevétele természetesen az, hogy szerettségük meg az ifjakkal a tudást, és a könyveket, melyekből tudást meríthetnek. Az amerikaiak úgy látszik, már régen rájöttek arra, *hogy az egész élet a tanulás iskolája.*

Még néhány dolgot akarok csak megemlíteni, melyek a tanulók érzelmi világára csüggesztőleg hatnak. *Egyik az*

osztályozás. E miatt vannak tele a tanulók folytonos aggodalommal akkor, mikor lelköknek egész erejével azon kellene lenniök, hogy a hallott fogalmakat megérthessék.

Feltétlenül el kellene törölni az osztályozást; nemcsak azért, mert a nyugodt figyelmet lehetetlenné teszik, hanem azért is, mert sohasem mutatja a gyermek egyéniségét. Igen jól tudjuk, mily óriási különbség lehet pl. elégséges és elégséges tanuló között. Az egyik elégséges, mert tehetségtelen, habár sokat tanul; a másik talán igen tehetséges, de hanyag; a harmadik szintén tehetséges, de rossz magaviseletű.

Nagyon tévednek azok, akik azt hiszik, hogy ezzel az osztályozással tartják ébren a tanuló buzgalmát. Nem ér semmit az olyan buzgalom, melyet pusztán ilyen ijesztő külső eszközökkel lehet fenntartani.

Megbocsájthatatlan hibája a középiskolai pedagógiának, hogy a gyermek *ellenőrző vizsgálatát* nem abból a szempontból végzi, hogy a *benne levő jót kifejlessze*, hanem csak abból, hogy a fogyatkozásait kutassa. Hogy megy a középiskolai tanulók ellenőrzése? Azon tanulókat, kik egyik vagy másik tantárgyból nem felelnek meg, szorgalmasan intjük és rójuk, ámde azokat, kik egyik vagy másik tantárgyból kiváló sikert érnek el, nem dicsérjük meg. Sőt az olyan tanulókat sem dicséri meg az ellenőrző konferencia, kik pl. hét tárgyból jelesen felelnek meg, de a nyolcadikból nem. Mert ha hét tárgyból dicséretre ajánlják, a nyolcadik tárgy tanára kimondja a vétőt azért, mert a gyermek ezen vagy azon a napon «egykettedre» felelt. Ez az eljárás nemcsak a humanizmust, de a logikát is nélkülözi.

Ha általánosságban azt lehet mondanunk, hogy a középiskolai pedagógia nem ügyel a gyermek egyéniségére, így az ellenőrzésnek e barbár módjáról egyenesen azt állíthatjuk, hogy kiöli a gyermekből az egyéniséget. Helyesen mondja *Nógrádi* egy nemrég megjelent tanulmányában (A Gyermek III. 10. sz.) hogy azokban a módszeres utasításokban, miket mintegy kalauzúl a tanárok kezébe adnak, a gyermek egyénisége egyáltalában nem jön figyelembe, hogy azokban nem a gyermek, hanem a tárgy egyénisége a fő.

Nógrádi ezen megjegyzését még valamivel megtoldhatjuk: Ennek a rendszernek egyik kinövése a tanári *szakrendszer* túlhajtása is. Mert mi más a szakrendszer, mint a

tanár egyéniségének az uralma? Erőszakos dolog volna azt állítani, hogy a szakrendszernek nincsenek jó oldalai. Ámde a mindennapi életben sajnálatosan kell tapasztalnunk nem egyszer, hogy a gyermeki lelket éppen a szakrendszer szent nevében teszik tönkre. Sok tanár azt hiszi, hogy nem azért szerzte ő a szaktudását, melyre ő büszke, hogy minél nagyobb adagokban ne plántálja át tanítványaiba. A latin tanár a világ minden kincseért sem bocsájthatja meg a IV. vagy V. oszt. tanulónak, ha nem jól tudja a consecutio temporum komplikált szabályait, miket a tanár éveken át, sok olvasással tudott csak elsajátítani. A mennyiségtan tanár azt hiszi, hogy menten összedől a világ, ha a tanuló fejből nem mondja meg egyszerre, hogy mennyi a négyzetgyöke $\frac{1}{3}$ -nak. Mi középiskolai tanárok, igen jól tudjuk, hogy mire vezet a szakrendszernek ez a gőgje: a tanulói egyéniség elnyomására s a túlterhelésre. A sok házi lecke miatt a tanuló azt sem tudja, mit tegyen. A kristálymintákkal pepecseljen-e egész délután, vagy a görög szavakat szedje-e ki, vagy a kötelező magánolvasmányait vegye elő. Tudná ő, mit csináljon, ha szabadna egyéniségének lenni. De ez oly privilegium, mely csak a tanárnak van megadva.

Pedig azt nagyon is számon kellene a tanári karoknak tartani, hogy egy-egy tanuló mely tárgyak iránt érdeklődik különösen. S aki egyik tárgyban kiváló, azt a másiktól enyhébben kellene elbírálni. Sohasem tudom elfelejteni egyik volt osztálytársamat, aki kiváló matematikus volt, a legbonyolultabb egyenleteket teljes könnyűséggel fejtette meg; és ez a szegény zseni folyton bukott, őt folyton a pótvizsga gyötrelmei zaklatták, mert Cicero és Herodotos nyelve iránt nem mutatott nagy rokonszenvet. Mire nagy nehezen érettségit tett, annyira meggyűlölte az iskolát és a tanulást, hogy tanulmányait nem folytatta.

Láthatjuk, hogy a középiskolai pedagógia sem a léleknek felfogó képességét, sem érzelmi világát nem veszi tekintetbe, de sőt a szakrendszer túlzásaival s a gyermeki lélekre nézve idegen módszerrel, az oktalan szigorral, az ijesztő kalkulussal, az intés és megrovás bürokratikus kezelésével elnyomja a gyermek egyéniségét.

A magasabb, a praktikus, az életképes kulturát csak úgy tudjuk a növendékek lelkében megteremtteni, ha vissza-

térünk a gyermekhez és a legnagyobb szeretettel és odaadással tanulmányozzuk azt. Szálljanak le tehát a tanárok arról a képzelt olimpusi magaslatról, melyre őket a szakrendszerre esküvő túlzott büszkeségek emelte, a Pestalozzi lelke ihlesse meg őket, fogják meg szeretettel a kezüket azoknak a gyöngé teremtményeknek, kiknek erősítése az ő hivatásuk; azon legyenek, hogy tanítványaik ne remegéssel, de bizalommal tekintsenek fel hozzájuk.

De térjenek vissza gyermekökhöz a szülők is. Azok a szülők, kik kávéházakban, orpheumokban, zsurekon, cabaretekben, kaszinókban ütik fel tanyájokat és keresik a szórakozásuk forrását. Térjenek vissza otthonukba és ne tekintsék elveszettnek azt az időt, mit gügyögő vagy már beszélő kis gyermekök társaságában töltenek. Gyermekök nézésében lássák Isten tekintetét és benne érezzék halhatatlanságukat.

A középiskola csak úgy végezhet alapos gyermektanulmányt, ha a családok kezét fognak vele. Ha a munkának e harmoniája bekövetkezik, akkor át fog alakulni a pedagógia s meg fog szabadulni mai kárhozatos terheitől.

Az északamerikai Clark-egyetemen összegyűlt Gyermekjóléti Értekezlet előadásaiból.

Ismerteti: **Pekár Károly dr.**

Második közlemény.

Olvasókörök idősebb fiúk és leányok számára.

Miss C. M. Hewins (a hartfordi Public Library-ből) előadása.

Amerikában nagyon fejlett a közkönyvtárak kulturális intézménye. Két szakfolyóirata is van e fontos kulturális kérdésnek, a *Library Journal* és a *Public Libraries*. Szokás náluk könyvtári olvasó-köröket szervezni, amelyekben valamelyik könyvtárközeg elbeszéléseket ad elő (*story-telling, book-talk*), vagy előadást tart, esetleg alkalmilag más valaki is, mint például egyik sarkutazó. Nyáron kiviszik őket természet tudományi kirándulásokra, madarak, bogarak tanulmányozására (*country walk*). Egész könyvtáriskolák ezek,

külön szobájuk is van (*boys' and girls' room*). Megfelelő kulturális fontosságú képeket akasztanak a falakra.

Az előadó ily körben tartott nyári kirándulásai s téli könyvfelolvasásai (*readings*), elbeszélései (*book-talk, story-telling*) alatt tett tapasztalatairól számol be. Főleg Scott-ot, Dickens-t olvasta fennhangon, de amerikai írókat is, így Washington Irving-et. Jeleneteket is előadtak taglejtéssel, arcjátékkal Dickensből, Shakespeareből Rosalinda s Celia, Hamlet s Ophelia, Zuboly s Titánia és Shylock s Portia jelenetét, vagy ó-angol május-ünnepet Robin Hood-dal s vidám csapatjával. A város nevezetességeit is megtekintették. Így e könyvtárkörök, iskolák intézményének kulturális haszna kétségtelen. S Amerika közkönyvtárai sokaságával is és ezzel a mellettük szervezett intézménnyel is példát adott Európának a kulturális fejlődés terén.

Az ifjuság és a Marathon-sport.

William J. Cromie (testgyakorló a Pennsylvania-i egyetemen) előadása.

A távolságfutás ősidóktól fogva divatban volt, főleg a régi görögöknél. Marathonnál a csata előtt az athéniek Phidippidest Spártába küldték segítségért. A százötven mérföldnyi (240 km) távolságot negyvennyolc óra alatt futotta meg. Innen a *Marathon-sport* elnevezés, mely nagy távolságfutást jelent. Újabb amerikai eredmények túltettek Phidippidesen. A New-York-i J. Saunders műkedvelő futó száz mérföldet (170 km) 17 óra 36' $\frac{1}{5}$ ' alatt futott meg. Charles Rowell, professzionista futó 1882. február 26-ikán száz mérföldet (160 km) 13 óra 26' 30" alatt s 1882 október 24-én kétszáz mérföldet (240 km) 35 óra 9' 28" alatt futott meg. Xenophon mondja, hogy a görögök aránytalanul fejlesztik az embert: a futók lábai csodálatosak, de vállaik gyöngék. Ugyancsak ő mondja, hogy a görög szobroknak, melyeket úgy csodálunk, motivumait több modelről állították össze.

A mai *Marathon-sport, Marathon-futás, Marathon-verseny* 26 mérföld 385 yard (42 km) megfutásából áll. Az amerikaiak a világ legjobb futói, csak óvakodni kell az edzés túlságától. A Marathon-futás (*Marathon-running*) az amerikaiak legnépszerűbb sportja. Az 1896-ban Athenben tartott első olimpiai verseny főmozzanata volt a Marathontól a Stadium kapujáig

való futás. Ez 26·1 mérföld távolság. Innen e sport eredete. A Marathon-sport tehát távolságfutás (*distance running*).

A tréning túlságait, az *agyonedzést* R. Tait Mackenzie doktor, a pennsylvaniai egyetemen a testi nevelés tanára egy jelés szobrással a következő négy ábrában érzékítette meg: 1. Az *erőfeszítés* állapota, a sok izom, csont állandó munkája fokozza a lélegzést, vérkeringést, mert az izmoknak sok vér kell, felgyülemlik a vér szénsavtartalma, kiküszöbölését csak fokozottabb lélegzés és vérkeringés győzi, ha nem győzi, a futó összeeshetik. Az orrcimpák kitágulnak, az ajkak visszaszorúlnak, a szemek kancsalítnak, az egész arckifejezés viszatartó. 2. A *lélegzés fennakadása*, a lélegzés rhythmusa rendetlen, a belélegzések hosszabbak mint a kilélegzés, a futó oly külsőt mutat, mintha meg volna mérgezve, tényleg szén-savmérgezés van jelen, a felső szemhéjak leesnek s félig eltakarják a szemet, nagy fáradtságot fejezve ki, az orrcimpák nagyon kitágultak, az ajkak ásítanak, a felső ajak visszaszorúl a levegőért való erőlködésben. A fej hátraesik, az áll előre jön. 3. A *fáradtság*, káprázik a szeme, zúg a füle, a mellkas nehéz, mintha valami súly nehezednék rá, a belélegzett levegő «izzó» érzetet kelt. Az arc ólomszínű lesz. Ilyenkor nem szabad folytatni a futást, mert ez már a fuladás, asphyxia kezdete. 4. A *kimerülés*, a futó úgy érzi a fejét, mintha vasabroncs szorítaná, ha folytatja, összesik. A lélegzés rövid, görcsös, időnkint megszakított. A szívverés gyöngye, intermittáló, az érverés szabálytalan, alig észrevehető.

A középiskolai tanulóknak még nem való a Marathon-sport. Kisebb távolságokat fussanak, 26 mérföld helyett legyen 26 résztvevő, így játsszanak Marathonosdit. Az orvosok is kárhoztatták az ifjuságnál e sportot az iskolákhoz intézett emlékiratokban.

Fiúegyesületek.

William Byron Forbush előadása.

A fiúk körei jobban, mint akármí, mint akár az otthon vagy az iskola fejezik ki az ifjuság két fő érdeklődését a játék és a barátság iránt. Ezért nemcsak tanulmány tárgyai, hanem a nevelés eszközei is. A játék iránt való hajlamuk nyilvánvaló, ha számba vesszük, hogy az önként alakított fiúköri 78⁰/₀-a a szabadban való testi tevékenységet vallja

céljának. A barátság iránt való hajlamuk is nyilvánvaló. A fiúk köreinek általános jellegét a játék és barátság kifejezői gyanánt megállapította már egy, a Clark-egyetemen végzett tanulmány, mely szerint a fiúk 80%-a tartozik bizonyos időben bizonyos körhöz. A felnőttek szervezte egyesületekről fiúk számára ugyanazt mondhatjuk. Ezek is a játéokra és a barátságra törekednek. Az előadó most ez utóbbiakkal foglalkozik.

Két típusa van a fiúköröknek: azok, amelyek tömegesen gyűjtik össze a fiúkat és azok, amelyek csak kis csapatban. Az előbbiekhöz tartoznak a hirlaphordó fiúk, az utca gyermekeinek nagy körei; az utóbbiakhoz kisebb körök társadalmi intézeteknél, templomoknál. Mivel az emberszeretet előbb volt buzgó, mintsem gondos, előbb keletkeztek a tömegkörök körülbelül negyven év előtt. A fiúkörök csak másodszorban iskolaszerűek, első sorban a játékért és a barátságért vannak. Természettudományi kirándulások, kerti munka, táborozás és felvilágosító szolgálat katonai módra, ilyesmikkel foglalkoztatták egyesek az ilyen köröket. Ilyesmi volt a fiú-brigádok (*boys' brigades*) szervezése. Előmozdították a küzdelem és a ritmikus tevékenység szeretetét. Egyik kör, Arthur király lovagjai, jeleneteket játszik a lovagkorból, lovagi tornákat stb. Az utcai gyermekeknek vagy 150 körét katalogizálhatta az előadó, ezek vagy 100,000 tagnak felelhetnek meg. A többi körök tagjai félmillióra becsülhetők. *Jó hatással vannak a nevelésre és a jellemképzésre.* Főleg a vezető felnőtt lehet jótékony befolyással a jellemfejlődésre. De fiúknak maguknak a befolyása is kétségtelen. A fiúk még csoportéletet élnek, akár az állatok. Ez fejletlenebb pszichológiai állapotnak felel meg. A csoportbefolyás csak a városokban kisebb, ahol a fiúk túlműveltek korukhoz mérten, de tapasztalásuk még a gyermeké. A jellem a csoportban, a társaságban fejlődik ki, mint azt — hozzátehetjük — Fichte is, Schiller is megmondotta. A csoportot egy-két *kolompos* vezeti; a felnőtt is ezekkel hathat a csoportra. A körök vezetőinek általános tapasztalata, hogy a *fiú természete eredetileg jó.* Tehát szerintök igaza van Rousseau-nak, ki azt állította, hogy a gyermek természete eredetileg jó, csak az emberek rontják meg őket.

A fiúkörök az élet fáklyáját, a *lelkessedést* hozzák magukkal. A játék fejleszti jellemessé őket. Itt szereshetik meg, ami

az ifjúság kiváltsága, a jó barátokat. Hiszen a haldokló Charles Kingsley mondotta, hogy élete titka volt «egy jó barát.» Nevelő hatása tehát nagy e köröknek, segítik az ifjút életpályája választásában is. A vallásos nevelésnek is hatalmas tényezői. Az otthon szükséges kiegészítői e körök napjainkban, társadalmi nevelést adnak a fiúknak, mintegy felelevenítik a régi keresztapa (godfather) vallási szerepét a gyermek társadalmi és erkölcsi jövőjét illetőleg.

Az ideges és fejletlen gyermekek alsó- és középfokú állami gyógypedagógiai intézete.

Ismerteti: **Nógrádi László dr.**

Minden zaj nélkül, egészen csendben nyílt meg a múlt évben hazánkban az első gyógypedagógiai állami intézet az ideges és fejletlen gyermekek számára. Egy kiváló kulturember, Náray-Szabó Sándor dr., kultuszminiszteri tanácsosnak köszönheti lételetét ez az intézet, melyről bátran mondhatjuk, hogy elsőrangú s nagyfontosságú pedagógiai esemény. A Náray-Szabó alkotása ránk gyermektanulmányozókra nézve is örvendetes jelenség, mert, hogy úgy mondjam, ez a *reális* eredmény igazolása a mi munkánknak, a mi törekvéseinknek. Épp ezért ezen szempontból is a leglelkesebb örömmel üdvözljük az idegesek iskolájának megteremtőjét és a kultuszminiszteriumot, amely megértette ezen iskola életbevágó fontosságát s államivá tette.

A magyar társadalom, mely annyi jóindulatú érdeklődéssel és lelkesedéssel kíséri s támogatja a magyar gyermektanulmányozás ügyét, nem kételkedünk, hogy ezen intézmény célját és berendezését megismerve, szintén osztani fogja a mi örömünket, mert hiszen ez a gyermeknevelés egyik problémáját, mondjuk, egyik legégetőbbben sürgős kérdését oldja meg szerencsésen. Ez az intézet lehetővé teszi azt, hogy egy egész sereg gyermek, a gyermektársadalom kis betegjei, testi és lelki egyéniségüknek megfelelő higiénikus iskolai neveléssel, visszaadassanak a gyermekek s felnőttek egészséges társadalmának.

Az iskolák eddigelé kellő figyelemmel nem voltak, de berendezkedésük- s módszerüknél fogva nem is lehettek azon gyermekekre, kik akár fizikai, akár lelki vagy mindkét debilitásuknál fogva falaik közé kerültek. Az átlag normális gyermekekre szabott munkakör betöltése, keresztülvitele a mai iskola célja s ezen cél megvalósításában alig tehetett engedményt azoknak, kik gyöngeségüknél fogva képtelenek voltak a követelményeknek megfelelni. Ezek a kis betegek ott szorongtak az egészségesek között, ott vergődtek tehetetlenül meg nem értve, vagy a legtöbbször félreértve. Nekik minden nap, melyet az iskolában kellett eltölteni, újabb gyötrelmek forrásává vált. Mily megrendítő kálváriát jártak meg ezen szegény kis lelkek, kiknek egyéb bűnük nem volt, mint az, hogy bajukat, betegségüket senki sem ismerte. Mennyi égő könny hullt végig sápadt orcáskájukon, mennyi keserűség rakódott le lelkükbe ebben az egyenlőtlen küzdelemben, melyre egyrésztől a szülői akarat, másrésztől az iskola kötelességszerű követelése kényszerítette. És mennyien dőltek ki ezen gyötrelmes fáradságban, hány szülő reménye semmisült meg. A legdrágább árt azonban a társadalom fizette meg, mert egy egész csomó jó energiát vesztett el vagy egészen, vagy szerzett olyan terhet, mely fizikai és anyagi akadályává vált az egészségeseknek.

Mikor az ideges és fejletlen gyermekek iskolájáról szólok, épp a *társadalom szempontjából* óhajtom kiemelni az előbbi körülményt. *Meg kell értenie* a társadalomnak ezen intézet nagy fontosságát és hasznát mindazon gyermekekre nézve, akik különleges bánásmódot igényelnek úgy a fizikai, mint a lelki nevelés tekintetében. És ezt azért mondom, mert hajlandó vagyok hinni s föltételezem, hogy nem egy szülő némi idegenszerűséggel tekinti ezt az intézetet s gyermekét, noha szükséges volna, épp ezen idegenszerű felfogása miatt, vagy éppen nem, vagy, hogy őszintén szóljak, *röstelkedve adja* az intézetbe. De meg kell érteni a dolgot, a mi dolgunkat, valaminthogy mi is átértjük a szülők lelkét. A betegség semmi esetre sem dicsekedni való, de a gondos szülő mégis orvoshoz fordul, nehogy nagyobb baj származzék. Nos, ilyen betegség az is, mely alkalmatlanná teszi a gyermeket arra, hogy a normális, erős és egészséges gyermekek részére szánt iskola követelményeinek megfeleljen. És ha a szülő a nagyobb

baj elkerülése végett a gyermekét olyan intézetbe viszi, mely megtámadott vagy elmaradt erőit egészen egészségessé, vagy legalább is valamely hasznos munka végzésére képessé teszi, akkor mi röstelni való van ebben?! Ez olyan profilaktikus intézkedés lesz, melyet épp a gyermek érdekében legfőbb kötelessége minden szülőnek megtenni.

Az intézet szervezete egyébként olyan, hogy a felvett gyermek időben sem veszít semmit, mert akár az alsó-, akár a középfokú oktatásban részesíti is növendékét, meg van adva a mód arra, hogy a körülményekhez képest nyilvános iskolába léphessen. Az olyan növendékek ugyanis, akiknek szülei ezt kívánják s akik más tanintézet részére szükséges és érvényes bizonyítványt akarnak szerezni, nyilvános vizsgát tesznek az iskolai év végeztével, habár az intézet maga egyébként nem is tart nyilvános vizsgákat. Az intézet a középfokú tanfolyamban inkább a polgári iskolák tanmenetéhez alkalmazkodik ugyan, de *alkalmas esetekben* a gimnáziumi vagy reáliskolai tantervnek megfelelő oktatásra is vállalkozik. Szóval a gyermek a testi és szellemi hygiene szabályai szerint berendezett internátusi gyógypedagógiai nevelésben részesül, az oktatásban pedig alkalmazkodik a gyermek testi és szellemi erejéhez és sajátlagos képességeihez. A gyöngye testi, szellemi erőket gyakorlatias kertészeti, könnyebb gazdasági és ipari, kereskedelmi előismeretekbe való bevezetéssel s a szükségesnek mutatkozó orvosi kezelésmódokkal (fürdők, gyógytorna, stb.) igyekszik erősíteni, fejleszteni. Azt adja az intézet tehát, ami a beteg gyermek testi és lelki egészsége fejlődését elősegíti. Amint látjuk, az intézet kettős úton halad: egészségessé tenni vagy megerősíteni legalább is a beteg testet s lelket és amellet olyan szellemi és fizikai nivóra emelni a gyermeket, ami képessé teszi arra, hogy az egészséges társadalomban megállja helyét.

Ezen cél elérésére szolgál az intézet berendezése és pedagógiai szervezete. A szervezeti szabályzat szerint az intézet tanerői úgy az elemi, mint a középfokon kizárólag csakis gyógypedagógiai képzettségűek, illetve s ezt tartják különösen fontosnak, olyanok lehetnek, akik gyermektanulmányozással behatóan foglalkoztak. A tanítás és nevelés egyesítése céljából az egyes tárgyak tanítását nem külön-külön szaktanárok végzik, hanem az egyes csoportokat a lehetőség szerint az

összes elméleti tárgyakból egyazon tanerő tanítja. Az osztályok sem az elemi, sem a középokon nincsenek egymástól oly élesen különválasztva, mint a rendes iskolában s így a tanuló, ha egy-egy tárgyból gyengébb is, de a tárgyak többségéből megfelelő haladást tanusított, az iskolai év végével átléphet a felsőbb fokozatba; azon tárgyból pedig, melyből gyengébb, az alsóbb fokozatnak megfelelő oktatásban részesül tovább is. Az intézet nem ad bizonyítványt, ahelyett pontos leírását adja a gyermek testi és szellemi állapotának, az egyes tan- és foglalkozási tárgyakban tanusított haladásának s általában rátermettségi fokának. A tanórákat alkalmas idő esetén a szabadban tartják. Úgy ezen, mint a tantermekben tartott előadásokon az oktatás a szemléleti úton szerzett ismeretek rendszeresítéséből s megerősítéséből áll, persze felhasználva a tanulók aktivitását is.

Jellemképzés céljából az érettebb tanulók naplót vezetnek. Különös gondot fordítanak arra, hogy a tanulók tanulják meg hibáikat s gyengeségeiket saját akaratuk erejével legyőzni. Általában az intézetben az oktatás és nevelés egyértelműen arra törekszik, hogy a növendékekből céltudatos s erős akaratú növendékeket neveljen, kiknek akarata helyes értelmi s érzelmi motívumokból fejlődvén, megszokják a cselekvésben való nyilvánulást, az eredményes tevékenységet.

Az intézet orvosi irányú teendőit az intézet vezetőjével egyetemben, az intézet fő- és alorvosa végezi megfelelő óvó- és ápolószeméllyel.

Az intézetbe csakis a 7—15 éves korhatár közt lévő gyermekek vétetnek fel az intézet főorvosa által megejtett előzetes vizsgálat alapján. A felvétel véglegessé csakis hatheti észlelési időtartam után válik. Egyáltalában fel nem vehetők az intézetbe azok, kik ragályos betegségekben vagy súlyosabb alkati, gyakoribb és súlyosabb epilepsziás rohamokban, elmezavarban, avagy gyöngelméjűségben szenvednek, úgyszintén azok sem, akik ösztönszerű kártevésre, erőszakosságra vagy szökésre hajlanak. Akiken az itt említett betegség jelei a felvétel után mutatkoznának, szintén kötelesek elhagyni az intézetet. A növendékek, beleértve a tan- és gyógydíjakat is, havonta 200 koronát fizetnek, ha bennlakók, a bejárók havi 60 koronát.

A fentiek mutatják az intézet keretét, melyet a rátermett vezetők fognak betölteni. Az intézet megteremtőjének s magának az intézetnek célját is az fogja biztosítani, ha a minden tekintetben kielégítő «szakszervezeti szabályzatát» az intézetnek az intézet munkaerői valóban élővé is teszik s valósággá. Az intézet eredményes munkásságától függ az, hogy az intézet tényleg azzá legyen, aminek kiváló megteremtője contemplálta: áldása mindazon gyermekeknek, kik a normálisokétól eltérő istápolást, vezetést kívánnak. Az intézet munkásságától fog függni az is, hogy a társadalom bizalma feléje forduljon s minden tartózkodás nélkül adja át különleges gondozásra, nevelésre s tanításra szoruló gyermekeit. Reméljük, hogy ezen intézet nem fog mögötte maradni a külföld hasonló irányú intézeteinek, melyek közül nem egy máris elsőrangú tényezője nemcsak a gyermek hygienikus nevelésének, hanem a gyermektanulmányozásnak is.

Jelenleg az intézetben, mely Budán, a Csörsz-utcában van, (csak ideiglenesnek tartjuk ezt a helyét az intézetnek!) 6 el. isk. és 4 középisk. tanuló van elhelyezve.

Az intézet főorvosa a mi büszkeségünk, *Ranschburg* Pál dr. egyetemi magántanár, alorvosa *Szőcs* Elek dr. Az intézet elemi fokának vezetője *Ákos* István, gyogyepedagógiai tanár, ki az adminisztratív teendőket is végzi, a középfokú oktatás vezetője pedig *Vértes* O. József dr., kiket megfelelő óvó- és ápolószemélyzet támogat derék munkájukban.

Az intézet «Tanterve és Utasítása» is megjelent. Az Utasítás három részre oszlik. Az első rész az intézet elemi, a második a középfokú iskola tantervét, a harmadik rész a továbbképző tanfolyam ismertetését adja. Az elemi iskola tanterve részletesen ki van dolgozva. Különösen becsesnek tartjuk a tananyag összeállításokhoz fűzött utasításokat, melyek az anyag kezelését s a módszertani eljárást tárják fel. Ezen megjegyzésekben kellő figyelembe részesülnek a gyermektanulmányozás eredményei. Így mindjárt az első osztályban megszabja az Utasítás, hogy a tanító jőjjön tisztába a gyermek képzet- és szókincsével, leltározza, kutassa a *Ranschburg* dr. módszerével s íveivel. És csakis ezen alapos kutatás után szabad belefogni a tanításba. Fokozatosan s óvatosan halad a tanítás, mely elsősorban szemléltető. Engedje a tanító beszélni a gyermeket, ne javítgassa folyton a hibáit,

nehogy félénk beszédűvé legyen. A gyermek nyelvét nem szabad radikális módon háttérbe szorítani. A nyelvtan tanítása is tapasztalati alapon halad.

Amily gondos a magyar tárgy kezelésének kifejtése, épp olyan a többi tárgyé is. Fő a szemléltetés, a gyermek tapasztalatszerzése, a tanító ezt csak kibővíti, rendbeszedeti s megerősíti. Az elemi osztályban, az I—II. osztályban az órák száma 31—31; ebből elméleti 15; a III—IV. oszt. ban 32—32; ebből elméleti 16 óra.

Nagyon sikerült munkának tartom az Utasítás elemi iskolai részét, a módszertani függelék gondos, alapos megfigyeléseken alapszik.

A középfokú iskola tanterve korántsem oly kidolgozott, mint az elemi fokú iskoláé, még pótlásra szorul. Mivel módszertani magyarázat az egyes tárgyak kezeléséhez adva nincs, az egész inkább csak keretnek látszik. A tárgyak tananyaga alig különbözik a normális iskolák anyagától.

Helyesnek tartjuk azt, amit az Utasítás az első osztályos magyar tanításnál mond, hogy a gyermek egyéniségének kell érvényesülni az írásbeli dolgozatokban, de nem helyeslem, hogy írásbeli dolgozatot hetenkint «legalább» egyet követel s hozzá a dolgozat házi is lehet. Mindössze 3 óra van hetenkint a magyarból s ebből egy óra iskolai dolgozat. Házi dolgozatot meg egyáltalában nem adnék. Talán úgy érti az Utasítás, hogy a helyesírás gyakorlására — mert hiszen ez a főcél az első osztályban — iratnak a gyermekekkel (diktandó, másolás vagy könnyű tárgyú képek leírása, amint Schreuder is teszi irkáival, fel lehet használni alkalmas képes levelezőlapokat is), de semmi esetre sem olyan *dolgozat*-féle ez. Közös munka, közösen végezve.

A német nyelv tanítása haladás a normális iskolákban követett módszerrel szemben. Nem tudom, hogy érti az Utasítás az I. oszt. német tanításában ezt «a szókinccs elsajátítása.» Talán mondatkinccs, mert hiszen a cél szerint is az a fő, hogy a köznapi német nyelvet a tanuló folyékonyan használhassa. Nem az egyes szók *betanulása* tehát a fő, hanem a mondat, jobban mondva a szavak beszédbeli használása egy bizonyos tárgykörben.

A középiskolai fokozat óraterve szerint az I. osztályban 35 óra van beosztva, ebből tényleges tanóra 16, a foglalko-

zási órák (szépírás, rajz, torna, ének, stb.) száma pedig 19; a II. osztályban 41 (tényleges tanóra 18); a III. osztályban 42 (a tényleges tanóra 23); a IV. osztályban 44 (tényleges tanóra 23).

Az Utasítás harmadik része az intézet továbbképző tanfolyamának ismertetését adja röviden. Ezen tanfolyamon csak azon gyermekek vehetnek részt, akik a nyilvános gimnáziumban vagy reáliskolában idegességük vagy egyéb lelki abnormitásuk miatt nem voltak megtarthatók. A továbbképző tanfolyam tanterve azonos a gimnáziuméval, illetve a reáliskoláéval, de a tananyag feldolgozása a növendék munkaképességéhez alkalmazkodik, szóval az oktatás itt is egyénesítő.

Utasítás mindenesetre elismerésre méltó munkálat s biztos alapnak látszik arra, hogy rá építeni lehessen. A tapasztalat útján szerzett ismeretek fogják megadni a továbbira a legjobb utasítást, mert hiszen a legszebb s legtökéletesebb elmélet sem ér semmit, ha nem követi kivitel. Ezen iskolában pedig épp a kivitelén kell alapulnia az iskola munkásságának. Ez a fő.

Szívből örvendünk azon, hogy ez a gyógypedagógiai intézet létrejött s nem magánvállalkozás, hanem az állam létesítette. Ezt a kezdeményezést egy nagyfontosságú iskolai általános reform bevezetésének tekintjük. Egy olyan reforménak, melyben szóhoz jut majd a gyermektanulmányozás minden megállapított eredménye is s nem elméz fölötte, hanem gyakorlatilag is alkalmazni fogja a gyermek iskolai nevelésében. Nem kételkedünk abban sem, hogy az első gyógypedagógiai iskolát mihamar követni fogja a második, harmadik, mert szükség van ilyen iskolákra. És szükség volna még akkor is, ha a mai iskolák nagyobb figyelemmel lehetnének a gyermek egyéni, különösen pedig nem normális egyéni sajátosságaira. Hiszünk azon idő elkövetkezésében, mikor beható gyermeklélektani s orvosi megfigyelés fogja eldönteni azt, hogy egy-egy gyermek mint normális kezeltessék-e vagy különleges módszerben részesüljön, hogy a normális nyilvános iskolában, avagy a gyógypedagógia intézetekben nyerjen-e lelki és testi állapotának megfelelő vezetést. A gyermekek százada ezt meg fogja valósítani a gyermekekért. Ennyit megérdemel a gyermek, az élet legfőbb célja.

KÖNYVISMERTETÉS

A fiataikorúak joga és bírósága.

Jugendrecht und Jugendgericht.

Ismerteti: **Szidon G. Károly**, székesfőv. tanár.

A berlini *Vita*-kiadásban rövid ideje «*Das Kulturparlament*» címén olcsó munkák jelennek meg, melyekben a legelső szakemberek modern kérdésekről népszerűen értekeznek. Az utolsó 3. kettős kötet a fenti tárgykörnek van szánva és ugyancsak elismert kitünőségek tanulmányait tartalmazza. Ezért, de mivel tavaly óta már minálunk is gyermekbíróság működik, továbbá, minthogy novemberben gyermektanulmányi társaságunkban szintén erről a tárgyról *Balogh Jenő* egyet. tanár előadást tartott, elég aktuálisnak látszik a nevezett könyv ismertetése.

A hosszú bevezető cikkben «*A problémák*» címén értekezik *Köhne Pál*, berlini gyermekbíró. Történeti fejlődését világítja meg a gyermekbíróságoknak a középkortól kezdve a mai napig; modern alapon a múlt század utolsó tizedében szervezték őket Dél-Ausztráliában, majd Kanadában, végre az Egyesült-Államokban, ahonnan Európába plántálták át. Természetes, velük együtt jár az anyagi büntetőjog, illetőleg büntető eljárásnak gyökeres reformja; mert ez intézmény hatáskörébe tartozik az ifjúkorú vádlottak előzetes kihallgatása, nemkülönben a reájuk vonatkozó rendőri intézkedések, továbbá a vizsgálati fogság, a kutatás s letartóztatás rendezése, végre a főeljárás megindítása, az ítélkezés a főtárgyaláson s a büntetés. Ami az utóbbit illeti, kívánatos, hogy ez majdan töröltessék a büntetőjegyzőkönyvből s a rendőri iratokból, sőt büntetlennek mondhassa magát a fiataikorú, ha ballépését tartósb kifogástalan életmóddal helyrehozta. E problémák tökéletes s szerencsés megoldása csak úgy várható, ha létesül egy nagyszabású gyermek- s fiatalságvédő-törvény, melybe a polgári, büntető, iskolai s ipartörvény nevelésügyi formában belekapcsolódik.

Hogy az ilynemű bíróság üdvös működést fejthessen ki feltétlenül több támogató tényező hozzájárulása szükséges. Elsőnek maga a gyermekbíró személye, akire nézve *Stern* Williám tanár, a boroszlói egyetem lélektani szemináriumának igazgatója, egészséges javaslattal szolgál. Tanulmányában: *«Gyermekek és fiatalok mint tanúk»* a kihallgatás reformjáért száll síkra. Álláspontja érdekében először is kívánja, hogy az illetékes jogászok lélektani kiképzetésben részesüljenek, nevezetesen a vallomás lélektanában, nem kevésbé a gyermek- meg a törvényszéki lélektanban is. Mert bizony nagyon fogyatékosnak bizonyul az úgynevezett *gyakorlati emberismeret*, mellyel az emberlélek anyagának megértésére a mostani jogászok el vannak látva. Csakis lélektanilag iskolázott bírók lesznek képesek a vallatást igaz gyermekszerinti mederben folytatni, a gyermek egyéni sajátosságait alaposan megvizsgálni s mértékelni. Azért új rendszabályokkal kell a büntetőperrendtartást ellátni, úgy hogy a gyermeket csupán egyszer hallgassák ki, amikor nagyon szabadon mozoghasson, mindez történnék előzetes vizsgálaton. A főtárgyaláson elég, ha a felvett jegyzőkönyv szerepel, amely magában foglalja a gyermekbíró véleményét fiatal védelem megbízhatóságáról is; ez utóbbinak megjelenését rendesen mellőzzék, úgyszintén ne engedjék meg az ifjúkorúak rendőri kihallgatását. Mindezeket a méltányos óhajokat a legkisebb kaliberű gyermektanulmányozó is megerősítheti.

Második munkatársa ez újkori intézménynek a *«gyermekbírósi orvos»*, akivel *Fürstenheim* W., a karlsruhi gyermekotthon egészségügyi vezetője foglalkozik. Szerinte a nemrég fejlődni kezdő medikopedagógia a gyermektanulmányozás eredményeiből táplálkozik. Ez utóbbi tudvalevőleg a rendes s rendellenes gyermekek külső s belső fejlődésének tanulmányát, azonkívül az antropológiai s pszichológiai vizsgáló módszereket öleli föl, melyek segítségével ma már nemcsak a gyermekvilág jelenségeinek általános törvényei szabhatók meg, hanem minden esetben a kisedd lelki képessége is, még pedig tudományos pontossággal. A medikopedagógia feladata, hogy tehetségéhez mérten fejlessze s biztosítsa a gyermek nevelési s életfeltételeit; eszerint hát külön diszciplína, melyet mindenkinek alaposan ismernie kell, ki munkálkodni kíván a gyermekbírószágban, mert különben

sehogyan sem fogja tudni megbírálni amaz összefüggést, mely a testi jelenségek s a lelki rendellenességek között mindenha kikeresendő. Ellenben az orvospedagógus felette fontos munkát végezhet a fiatalság javára az igazságszolgáltatásban.

Rhoden G. berlini egyházi tanácsos fejtegeti *«A fiatalok büntetőjogi eljárását teológiai-pedagógiai szempontból»*. A tulajdonképeni modern törvénykezés főelvűl a nevelő felfogást hangsúlyozza, mert a társadalomnak kötelessége az elhanyagolt vagy veszélyeztetett fiatalságot az erkölcstelenség légköréből kimenteni. A vallás-nevelési álláspont nem a tettet tekinti tulajdonképeni tárgyának, hanem magát a tettet; ennek fürkészi egész erkölcsszociális helyzetét s környezetét, miáltal a merev római jogfogalommal szemben az újkori műveltség eszméjét, a személyiséget vizsgálja és értékeli.

Értekes értekezéssel járúl a mű összegéhez *Trüper J.* Címe: *«A neveléstan elméletének s gyakorlatának viszonya a fiatalság eltévelyedéséhez»*. Szerző is csupán csak a neveléssel tartja megoldhatónak e fontos problémát, amiért erélyesen követeli, hogy e munkában résztvevő valamennyi tényező szakszerű kiképzést nyerjen. Sőt a mai hivatásos pedagógusoknak ebbeli műveltségét is nagyon keveseli; mert szerinte a pedagógia nagyszabású tudomány, mely vizsgálja a gyermek egész életét, de nemcsak az egyesét, hanem az egész fiatalságát, vagyis az egyének nevelését viszonyítja az egyetemességhez. A pedagógia vigyen vezérszerepet, mert csak illetén úton vihetők keresztül azok a reformok, melyek a társadalom nevelésbeli szervezésére törekszenek. A törvénykezés is kell, hogy hallgasson rá, figyelembe vegye nemcsak a gyermeket, hanem a családokat, végre meg kell határozni az eszközöket, melyek erejével pusztítható a gyermeknyomor, fiatalság züllése s az ifjúkori biráskodás és helyébe megszerzhetők nem annyira az anyagi, mint inkább az etikai értékek. Részünkről felette helyeseljük a javaslatot s ugyancsak ajánlhatjuk, hogy közkinccsé váljon a gyermektanulmányozás mindenütt, ami egyebek mellett egy külön ügyosztály szervezésével lenne elérhető.

Van a kötetben még néhány tanulmány, mellyel azonban e helyütt csak rövid lélekzettel foglalkozhatunk. Ilyen:

«A kényszernevelés» Klumkertől, a frankfurti kereskedelmi főiskola tanárától. K. elveti a gondozónevelés fogalmát s a kényszernevelést és érti azon az olyan neveléspótló formákat, melyek alkalmasak a szülők vagy helyetteseik elégtelen nevelését helyrehozni; eszerint a kényszer ezek ellen irányúl, nem a gyermek ellen. Megvitatja e nevelés céltudatos felügyeletét, illetőleg az egész nyilvános vagy magánjellegű pótlónevelés egységes, törvényes és gyakorlati szabályozását.

Következik «A fiatalok büntetésének végrehajtása» című cikk, amelyben Baehr, ny. főhadnagy s fogháztitkár amellet kardoskodik, hogy az ifjúkorúak számára teljesen elkülönült fogházak létesüljenek, hozzáfűzi a követelményt, hogy a bezárás ideje alatt a nevelés mulasztásait kárpótolják s végre a fogházból való elbocsátásuk után ellátásukról, foglalkoztatásukról s további felügyeletükről is gondoskodjanak.

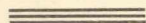
Az utolsó előtti fejezetben Landsberg, lennapi gyermekbirósági tanácsos tárgyalja: «A gyermekek védelmét a szülei hatalommal való visszaélés ellen». Ez utóbbihoz sorolja a nevelést veszélyeztető cselekvések elkövetését s a hatalomnak értelemellenes felhasználását olyan célokra, melyek véghezvitelére nem illetékes; azért a kulturállamok iparkodnak a gyermekbiróságot a gyermekvédelemmel szorosan összekapcsolni.

A befejező közlemény, mint az egész kötet koronája, Liszt F. Németország s tán a világ legismertebb büntetőjogásza tollából került ki e címmel: «Törvényes követelményeink». Helyeslően megerősíti a vázolt jogállapotnak megváltoztatását, a céltudatos akaratot, mely az eszmét törvényes programmá emeli. Ime, nem az alanyi jog, hanem a társadalmi kötelesség áll a rendszer középpontjában; amiért is az ifjúkorúak büntetőjoga bízvást diadalmaskodni fog. A fiatalágot minden körülmények között meg kell mentenünk, lemondanunk csak abban a szélső esetben szabad, ha már ebbeli minden fáradozásunk kárba veszett. Szerény véleményünk szerint még akkor sem szabad feladnunk a reményt, mert az ugyancsak közismert jogtudósnak, Jähringnek mondása szerint: «A jogért való küzdelem a jellem költészete!»

Tudva azt, hogy e tételek mind szerves részét teszik a gyermektanulmányozásnak, annak a tudománynak, mely nél-

kül a nevelés fenséges művészete csak kontárkodás: kötelességünknek tartottuk ezeket a tanulmányokat legalább röviden méltatni. Ezek megismerése nemcsak a hivatásos lélek-búvároknak s szakembereknek, hanem minden gyermekbarátnak ajánlható már olcsó voltuknál fogva is.

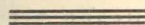
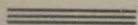

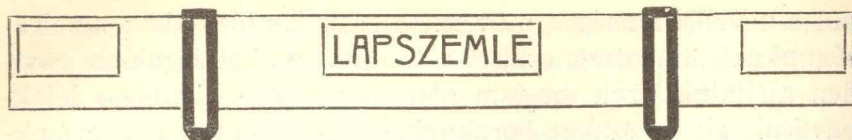
Gustav Spiller: Report on Moral Institution (General and Denominational) and on Moral Training.

In the Schools of Austria, Belgium, the British Empire, China, Denmark, France, Germany, Holland, Hungary, Italy, Japan, Norway, Portugal, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, and the United States.
London, Watts and Company, 1909.

Ismerteti: **Pekár Károly dr.**

Gustav Spiller Jelentése az erkölcsi oktatásról és az erkölcs-képzésről az összes művelt államokban a gyermekekkel foglalkozókat valóban közelről érdeklő, igen lelkiismeretes munka. A mindinkább összetettebb modern életben az erkölcsi nevelés problémái is megfelelően bonyolultabbakká lettek. Nagy változás is történt napjainkban. Az erkölcs-tanítás többé-kevésbé függetlenítette magát a vallásitanítástól. Továbbá általánossá vált a meggyőződés, hogy az erkölcsi elvek fontos kiegészítő részei a nevelésnek minden fokon, mindenféle intézetben. De nemcsak hogy kiegészítő rész legyen, hanem a főcélnak kell lenni a tanításnál az erkölcsi nevelésnek. E könyv igazán lelkiismeretesen számol be a különféle országokban történő erkölcsi nevelésről. Nagy, hatvan oldalas, országok szerint rendezett bibliográfia egészíti ki a kötetet. Ez csak kezelhetőbbé teszi az igazán értékes könyvet.

Gyermekvédelmi Lap.

Ismerteti: Jánosi Margit.

Az Országos Gyermekvédő Liga Hivatalos Közlönye. Szerkeszti: Gróf Edelsheim-Gyulay Lipót felelős szerkesztő. VI. évf. 1. szám.

Jelentés az Országos Gyermekvédő Liga rákoskereszturi fiúnevelő-intézetének 1909. évi működéséről. Hoffmann Richard igazgató jelenti, hogy ezen intézet a fönnállása óta (1907.) összesen 110 gyermeket nevelt, akik az ország különféle menhelyeiből kerültek az intézetbe. A legrosszabb gyermekek vannak itt; nevelésükben szigorú fegyelem párosul szeretetteljes bánásmóddal. Az itt alkalmazott fenyítésnek különböző fokozatai vannak: 1. Megintés négy szemközt. 2. Megintés nyilvánosan. 3. Rosszalás vagy dorgálás négy szemközt. 4. Rosszalás nyilvánosan. 5. Társas játékoktól való eltiltás. 6. Levélírás megvonása bizonyos időre. 7. Egyes eledek elvonása. 8. A nyert kitüntetés (amit a gyermek láthatóan visel) elvesztése. A gyermeket javítóneveléssel terelik a jó útra, amelynek alapja: a valláserkölcsei oktatás, iskolai tanítás és munkára való szoktatás. Hogy az intézet milyen helyes nyomon halad, legjobban bizonyítja az elért eredmény: a gyermekek 66⁰/₀-a a javulás útján van.

A gyermektolvajok, az alamizna és az ajándék címen Deák Gyuláné Végh Irma írt cikket a tárcarovatban.

A patronázs-tevékenység. Bakonyi Kálmán dr. ismerteti a büntető-novellának a fiatalok bűnösökre vonatkozó részét és lelkes szavakkal hívja föl a társadalmat: legyen a hatóság segítségére, mikor az a fiatalok megmentésén fáradozik.

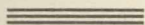
Büntetés és biztosító-intézkedés. Finkey Ferenc dr. tárgyalja a svájci, német és osztrák büntetőjavaslatokat, amelyekben a megtorlás eszméje szoros kapcsolatban áll a megelőzés elvével és kifejti a biztosító és védőintézmények szervezésének nagy fontosságát.

A *gyermekbíróságok első tárgyalásai* címen hazánk különböző gyermekbíróságai előtt lefolyt első tárgyalásokról vevszünk tudomást, amelyeken már a büntetőnovella fiatalkorú bűnösökre vonatkozó része lépett életbe.

A *Hivatalos rovatban* a büntetőnovella fiatalkorúakra vonatkozó részének tartalmi áttekintését találjuk.

Ezen szám tartalmát a *Szemle, Gyermekmunka, Irodalom, Lapok és Folyóiratok, Egyesületi Hírek és Kimutatás* a m. kir. állami gyermekmenhelyek 1909. évi december havi forgalmáról szóló rész egészítik ki.

Jelentés a francia gyermektanulmányi társaság 1908—1909. évi munkásságáról.

Bulletin de la Société libre pour l'Étude psychologique de l'Enfant. A francia gyermeklélektani társaság jelentése. 9. évf. 55. sz. és 10. évf. 68. számjaiból.

Közli: **Martos Ágostné**, polg. isk. tanítónő Budapesten.

Az elmúlt munka-évben sok érdekes és nagyfontosságú kérdés foglalkoztatta a francia gyermektanulmányozókat. Egytől-egyig olyan kérdések, melyek mindeddig mint ismeretlen, ki nem kutatott, sötét helyek állottak a pedagógia útjában. Jellemző a franciák működésére az, hogy minden esetben a pedagógia szükségleteit óhajtják kielégíteni és annak kívánalmái szerint haladnak. Az adatok gyűjtése nagy lelkesedéssel, az ügy iránti szeretettel folyt, nők, férfiak, pedagógusok és nem pedagógusok vettek részt benne. Az ekként összehordott anyag igen alkalmas arra, hogy az érdeklődést felébressze, a kutatások sokfélesége pedig megkedvelteti a gyermek lelkével való foglalkozást, azonban az adatszerzés hiányos körülírása miatt a tudományos szempontok még fejlesztésre szorulnak. Rövidség és könnyebb áttekinthetőség okáért három csoportban összegezem a társaságnak ezen utolsó periodusra eső munkásságát.

1. A kísérleti pedagógia körébe tartozik a *nyelvészeti szakosztály* működése. A kitűzött tárgy volt, hogy a gyermek egyéniségére való tekintettel a francia fogalmazás tanításának

melyik módja alkalmasabb: *a szabad fogalmazás, vagy az előkészítetl fogalmazás?* A tanulókkal tett kísérletek eredménye (20 fiu és 14 leányiskolában, összesen 183 osztályban szerzett adat) nem mutatja meg teljes határozottsággal, hogy melyik módszer a helyes a francia fogalmazás tanításában. A szerzett tapasztalatok azonban megújítják a bizonyítékok sorát a következő tétel mellett: «Azon idő és fáradság, melyet a tanító a fogalmazás tárgyának előkészítésére fordít, továbbá azon kötelezettség, hogy a tanuló ezen előírt utasításokhoz tartsa magát, olyan befektetések és kényszerítések, melyek nem fizetnek kellő eredménnyel. Amennyit ezen régi eljárás mellett szabatoságban és módszerben nyerünk, ugyanannyit elvesztünk eredetiségben és a gondolatok gazdagságában: a mérleg tehát ráfizetéssel záródik.»

Ha a vizsgálatok eredményéből valami pedagógiai szabályt akarunk levonni, úgy ez csak a következő lehet: Adjunk a gyermekeknek néha-néha tervszerű fogalmazási feladatot, ez általános nevelési szempontból szükséges, a legtöbbször azonban adjuk meg egy jól megválasztott és érdekes tárgynak csupán a címét és a többit bízuk a gyermekre, ezáltal sok időt megtakarítunk és az eredmény is jobb lesz.

A szakosztály kutatásainak második tárgya ez volt: *Mikor kezdjük meg a gyermekkel az olvasás tanítását?* A legtöbb adatot erre nézve Vaney, népiskolai igazgató szolgáltatta. Hármasszempontból figyelték meg a kérdést: pedagógiai, lélektani és egészségügyi szempontból. A vizsgálatok nagy érdeklődést keltettek tanítói körökben annál is inkább, mert az eredmények a mai, elfogadott korhatárt tartják a legalkalmasabbnak az olvasás tanítás megkezdésére. Megfigyeléseket eszközöltek még a tanulók látására és a tanulók testtartására írásközben.

2. A vizsgálatok második csoportját *a gyenge tehetségű tanulókra* vonatkozó megfigyelések alkotják. Ezeket egyes pedagógusok végezték a saját belátásuk szerint, az eljárás nem volt meghatározott. Levistre, elemi isk. tanító a kisegítő iskolában szerzett tapasztalatait közölte a társaság közlönyében, Belot pedig 5 gyengetehetségű tanulót figyelt meg, kik a kisegítő iskolában töltött idő után visszatérhettek társaik közé az elemi iskolába. Vaney megállapította azokat a kér-

déseket, melyekkel a gyengetehetségű gyermekek szellemi hátramaradottságát lehet megvizsgálni és végül Aulard, ipariskolai tanító arról számol be, miként viselkednek a gyenge-
tehetségű tanulók az ipari műhelyben?

3. A harmadik csoportba sorozhatók a gyermek lelkületére vonatkozó vizsgálódások. Magánjellegű megfigyeléseket eszközöltek: *Fusterné* asszony: *A gyermek érzelmeiről*; *Cousinet*: *A játék és az iskolai hagyományokról*; *Cruchet*: *A gyermek lelki átalakulásáról a testi fejlődés idejében*.

Végezetül említtem meg a társaság legérdemesebb munkáját, melyet a gyermek jó tulajdonságainak és hibáinak tanulmányozására alakult bizottság vezetett (Commission des qualités et défauts des enfants). A többihez viszonyítva nagyobb szabású adatgyűjtést végzett ezen bizottság a *tanulók restségéről*. A bizottság terjedelmes kérdőívet szerkesztett, melynek segítségével alapos vizsgálat alá vették 12 osztály tanulóit. Ezek között 103 olyan gyermek volt, kit az iskolában restnek minősítettek. E 103 tanulón végzett megfigyelésekből a következő eredményekre jutottak: 1. A tanulók szellemi tevékenysége az elvont dolgok iránt igen korlátolt mértékben nyilvánult. 2. A szellemi tevékenység a kézi foglalkozásokban összpontosult. 3. A fizikai tevékenység sok esetben hátráltatta a szellemi tevékenységet. 4. Általános szellemi vagy testi gyengeség jelei mutatkoztak, melyek képtelenné tették a gyermeket, hogy erejét meghaladó szellemi foglalkozást végezzen. 5. Az akarat gyengesége nyilvánult, melyet az iskolai életben a szorgalom és a figyelem állhatatlansága jellemez. 6. A család és a környezet káros hatása volt észlelhető, mely hozzájárult ahhoz, hogy a gyermek rossz szokásokat sajátítson el, fegyelmezetlen legyen. 7. Sok esetben kedvezőtlen, időleges körülmények voltak befolyással a gyermek lelkére, mely rossz hatások gátolták őt a munkásságban. Ezen hatások káros volta azonban csak addig volt észlelhető, míg a gyermek jobb életviszonyok közé került. 8. Az osztályok zsúfoltsága is okúl szolgált több esetben a restség kifejlődésének, mert a tanító nem adhatta meg a gyermeknek azon higieniai beavatkozást, melyre egyes esetekben szüksége lett volna.

Az adatok feldolgozásából más körülményekre is irányítódik a figyelem. 103 rest gyermek közül 9-en voltak

jómódú családból valók, 61-en rendezett anyagi viszonyok között élnek, 28-an szegények és 5-en nyomorban élők. A család közreműködése is szerepet játszik. A összes esetek $\frac{4}{5}$ részében káros hatással volt a család a gyermekekre és csak $\frac{1}{5}$ részben tapasztaltak jó vagy elég jó hatást. Az egészségi állapot 64 esetben kedvező, 14 esetben elég jó és 25 esetben közepszerű volt. A testmagasság 25 esetben felülmulja az átlagost 1 vagy 2 centiméterrel, 16 esetben nem éri azt el, 6 esetben nagyobb hátramaradás (2, 3, 4 cm) észlelhető, 56 esetben, körülbelül az összes esetek felében az átlagos középmagasságot érték el a tanulók. A testsúlymérések semmi különös jelenséget nem mutattak fel. A rest tanulók iskolalátogatására nézve a következőket tapasztalták: 40 tanuló mulasztott többet, mint más társa, 21-nek mulasztása átlagos számot mutat, 42-en a közepesnél is kevesebbet mulasztottak, 23-an igen pontosan jártak az iskolába. Nem mutatják tehát ezen adatok azt, hogy a rendes vagy rendetlen iskolalátogatás különös befolyással lenne a 103 tanuló előhaladására. Az érzékszervek állapota első tekintetre igen fontosnak látszik, a vizsgálódásokból azonban azt látjuk, hogy csak 18 esetben fordult elő gyenge látás és 6 esetben gyenge hallás. Ebben a tekintetben tehát nem állanak hátrább a jó előmenetelű tanulóknál. Kronikus bántalmak 12 tanulóknál voltak észlelhetőek, ez azonban a vizsgálódás szempontjából semmit sem jelent, mert közel áll e szám az átlagos számhoz.

Szabad idejében mind a 103 tanuló normális fizikai tevékenységet mutat fel. 43-an nagyon szeretnek játszani, 27-en szeretnek birkózni és mérsékelt mozgásokban résztvenni, 12-en kevésbé szeretnek játszani, 15-en néha-néha játszanak, 6 tanuló egyáltalában nem vesz részt a játékban.

Ezen általános tapasztalatok után még egyéb tanulságok is levonhatók a 103 rest tanuló esetéből. Rossz osztályzataik révén 83-an kerültek a «restek» lajstromába és csupán 20-an voltak olyanok, kikről tanítók, mint valóban restekről nyilatkoztak. A rossz osztályzatot nyert 83 tanulóról még feltehető a kérdés: vajjon igazán restségük révén kaptak-e rossz osztályzatot? És valóban, 53 tanuló életviszonyaiban annyi enyhítő körülményt találtak a tanítók, hogy ezeket jóhiszeműleg törölni lehetne a restek sorából.

Az osztályt ismétlő tanulókra vonatkozólag külön feljegyzéseket kaptunk. 40 ismétlőről nyilatkoztak a tanítók, ezek közül 32 megjavult, némely esetben teljesen átalakult a rest tanuló, csak 4 maradt továbbra is rest, kik megfigyelésekre érdemesek.

Összegezzük az eredményt. Gyakran megtörténik, hogy valamely tanuló az iskolában restnek minősítetik, pedig csak *nem bir lépést tartani az osztály tanulóinak munkásságával*, mert az az ő szellemi erejét felülhaladja. Az ily gyermek csak látszólagosan rest. Gyakran megtörténik, hogy osztályismétléssel a legszebb eredményt képes felmutatni. Más esetben *valami meghatározott szellemi foglalkozás köti le a gyermek érdeklődését* és ezen esetben minden más egyéb tantárggyal nem törődik.

Gyakori eset az is, hogy *valamely meghatározott fizikai foglalkozás iránti erős hajlam* vonja el a gyermeket a tanulástól.

Végre a *testi gyengeség, a rövidlátás, a fegyelmetlen indulatok, a környezet és a család káros hatása, kedvezőtlen társadalmi viszonyok*, kényszerítő külső körülmények szerepelnek olyan okok gyanánt, melyek a gyermeket tényleg restté vagy csupán látszólagosan restté tehetik. Az okok felderítéséből azonban azt is könnyű belátni, hogy a gyermek egyéniségével külön-külön foglalkozva a legtöbb esetben módunkban áll a hajlamokat helyes irányba terelni, a káros okokat pedig a gyermek fejlődésének útjából eltávolítani.

GYERMEKTANULMÁNYI MOZGALMAK

A nagyváradai fiókkör megalakulása.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság biztos lépésekkel halad azon az úton előre, amely hazánkban a gyermektanulmányozásnak országossá válása felé vezet. Szolnok után Arad, Arad után immár Nagyvárad alkotott meleg tűzhelyet a gyermektanulmányozás számára. A nagyváradai fiókkör január 22-én alakult meg igen kedvező kilátások mellett a

komoly és sikeres munkára. Nagyvárad művelt közönsége igen lelkesen karolta fel az eszmét. Még a megalakulás előtt 45-én jelentkeztek tagul. A megalakuló ülésen pedig kétszázan vettek részt. A nagyváradai gyermektanulmányi társaság élére sikerült megnyerni *Vasady* Lajos biharmegyei kir. tanfelügyelő urat s *Huzella* Gyuláné úrnőt, a nagyváradai női társadalom egyik kiváló tagját, akik lelkesedésök és munkakedvük javát viszik a kör munkásságába. Az ügyeket *Edelmann* Menyhért dr., ügyvezető elnök intézi, az Országos Gyermekmenhely igazgató főorvosa, aki mély gyermekszerezetének és fáradhatatlan buzgalmának lehet köszönni a kör megalakulását. A többi tisztviselők: *Szücs* Izsó, szakosztályi elnök, ismert munkása a gyermektanulmányozásnak, *Berkovics* René orvos, *Biczó* János, *Petrás* János, *Szondy* Vilmos, *Sebestyén* Dezső, *Bodnár* János tanítók mind széles körben ismert munkás tagjai a nagyváradai társadalomnak. E névsorból is kitűnik, hogy Nagyváradon az orvosok, pedagógusok és a nagy társadalom tagjai fogtak kezét, hogy a gyermektanulmányozás eszméjét terjesszék. Hisszük, hogy a kör az *Edelmann* Menyhért kitűnő gyakorlati programja alapján a Nagyvárad és környéke gyermekeinek jóvoltáért s nevelésügyének megjavításáért áldásos munkát fog végezni. A nagyváradai gyermektanulmányi kör megalakulásáról az ott megjelenő «*Népnevelési Közlöny*» a következő értesítést hozta:

A gyermektanulmányozás eszméje városunkban is gyökeret vert. Ügybuzgó, lelkes emberek január hó 22-én megalakították városunkban a M. Gy. T. nagyváradai fiókkörét. A kezdeményezés nehéz munkája s a szép eredmény dicsősége *Edelmann* Menyhért dr. menhelyi igazgató-főorvosé, aki már tavaly is igen értékes alkotással: az Anyák Iskolájával gazdagította városunk kulturintézményeit. Az alakuló gyűlésre a lelkes emberbarát a következő meghívót bocsájtotta ki:

«Hogy a gyermektanulmányozásnak városunkban is otthont teremtsünk, hogy felkelthessük a gyermekek nevelésével, oktatásával és védelmével hivatásszerűleg foglalkozók és azoknak érdeklődését is, akikre vérségi kötelék parancszava rójja e feladatokat, hogy a társadalom figyelmét a gyermek felé terelhessük, létesíteni akarjuk itt a «*Magyar Gyermektanulmányi Társaság*» fiókkörét.

A jövő nemzedék nevelése szempontjából, de szociális szempontból is nagyfontosságú célokat akarunk ezzel megközelíteni, mert e tanulmánynak eredményei a gyermeknevelésben nagy haszonnal értékesíthetők s alkalmasak arra, hogy irányt jelezzenek a paedagógiában, a gyermekbajok orvoslásánál, bűnöző gyermek feletti ítélkezésnél, a nyomorgó gyermek felsegítésénél, az elhagyottnak oltalmazásánál s előmozdítója lehet annak, hogy az egyeseknek s az egész nemzetnek az eljövendő új nemzedékhez való reménységei valóra válhassanak.

Az új fiókkör megalakulását január hó 22-én, szombat d. u. 5 órakor, Nagyvárad város székházának dísztermében tartja.

Az alakuló ülés tárgysorozata: 1. *Nagy* László úrnak, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság ügyvezető-alelnökének előadása: «*A gyermektanulmányozás a családban és iskolában*» címmel.

2. *Edelmann* Menyhért dr. állami gyermekmenhelyi igazgató-főorvos bejelentése «*Munkaprogramm*» címmel.

3. A tisztikar megválasztása.

Felkérem, hogy az alakuló ülésen megjelenni s bennünket törekvéseinkben támogatni szíveskedjék.»

A városháza díszterme a jelzett estén zsúfolásig megtelt előkelő közönséggel, amelynek a soraiban ott láttuk br. Szentkereszty Zsigmond táblai tanácselnököt és városunk több előkelőségét.

A gyűlést *Edelmann* Menyhért dr. rövid és okos megnyitója vezette be, mely után *Nagy* László tartotta meg mély tanulmányra és készültségre valló előadását. Utána ismét *Edelmann* dr. fejtegette az alakítandó egyesület munkaprogrammját, frappáns összeállításban mutatva ki a gyermektanulmánynak a pedagógiával és e tudományág hivatásos művelőivel: a tanítókkal, a szülőkkel és a patronázsokkal való szerves összefüggését. Ezekből fog majd kialakulni és nagygyá nőni a kisegítő-iskolák és az iskola-orvosok intézménye. Az új fiókkör fölveszi Nagyvárad gyermekanyagát a modern gyermektanulmányozás szempontjából, szülői értekezleteket tart és gyakorlati tanácsokkal siet a szülők és gyermekek védelmére.

Utána *Vasady* Lajos kir. tanfelügyelő fejtegette a gyermektanulmányozás nagy jelentőségét, szeretettel emlékeztetvén

meg az ő munkatársairól, a tanítókról, mint akikre a társadalomnak lépten-nyomon szüksége van. Kérte a tanítóság támogatását, a nagyközönségtől pedig e munkásság megbecsülését és elismerését.

Mind a három előadót lelkesen ünnepelte az egybegyűlt közönség, amely megalakította ezután az új fiókkör tisztikarát a következőképpen:

Elnök: Vasady Lajos. Társelnök: Huzella Gyuláné. Ügyvezető-elnök: dr. Edelmann Menyhért. Titkár: dr. Berkovits René. Jegyzők: Biczó János és Petrás János. Pénztáros: Szondy Vilmos. Az adatgyűjtő szakosztály elnöke: Szüts Izsó, jegyzője: Sebestyén Dezső. Pedagógiai és társadalmi szakosztály elnöke: Huzella Gyuláné, jegyzője: Bodnár János. Választmányi tagok: dr. Baróthy Pál, dr. Grósz Menyhért, dr. Fisch Áron, dr. Meer Samu, dr. Várady Ödön, dr. Adorján Ármin, Biró Márk, Tatár Balázs, dr. Konrád Márk, Nagy Imre, Ágoston Péter, Gábel Jakab, özv. dr. Személyi Kálmánné, özv. Rechtené Bauer Zsófia, Sáfrány Lajos, Réz Mihály, Stark Gyula, Balogh Károly, Kortsmáros László, Bródy Fanny, dr. Kováts S. János, dr. Gyémánt Jenőné, Ágoston Péterné, Moskovits Miksáné, dr. Edelmann Menyhértné, Farkas Etelka, Kerekes Manó, dr. Konrád Béla, dr. Mártonffy Marcell, dr. Kármán Elemér, dr. Thury László, dr. Rozvány Jenő, Rigó Szeréna, dr. Berkovits Ferenc, Mikusay József, dr. Schiff Ernő, Laszcik Ernő, dr. Tóth Mihály, Szőke Berta, Huzella Gyula, Horváth István, Csordacsics Ferencné, dr. Tóth Mihályné, Hegedüs Árpád, dr. Molnár Imréné, H. Fekete Péter, Tóth Mariska, Vozáry Ilona, Kálmán Etelka és Simonyi Ernőné.

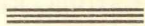
Az új fiókkört megalakulása alkalmából üdvözölték az *aradi* és *szolnoki* fiókkörök. Itt vannak ugyanis hazánk területén a M. Gy. T.-nak fiókkörei.

Az aradi üdvözlő távirat így szól: Az Aradi Gyermektanulmányi Társaság üdvözlését küldi a megalakulás alkalmából. *Láng Mihály*, tanítóképző intézeti igazgató, elnök.

Szolnokról pedig a következő megleghangú levél érkezett: Igen tisztelt Főorvos Úr! Szíves meghívását a Nagyvárad Magyar Gyermektanulmányi Társaság fiókkörének alakuló gyűlésére köszönettel vettem s nagyon sajnálom, hogy megrongált egészségi állapotom akadályoz az én felejtethetlen otthonom eme nemes mozgalma sikerének élő tanuja lenni.

Itt Szolnokon már pár év előtt megalakítottuk a fiókkört s a mi szerény szellemi és anyagi erőink dacára a gyermeki lélek tanulmányozásában oly buzdító eredményekre jutottunk, melyek apró embertársaink további képzésének nagy hasznára lehetnek. Midőn tehát a legnagyobb örömmel tölt el, hogy e mozgalom Nagyváradon is tért foglal s a legmelegebb hazafiui érzelemmel üdvözlöm a fiókkör megalakulását, embertársaim szeretetéből keletkezett hálával adózom azon férfiaknak lankadatlan fáradozásaikért, kik az eszmét Nagyváradon megtestesítik. Támaszkodva szeretett Főorvos úrnak irányomban mindig tanúsított jóindulatára, kérem, hogy akaratlan elmaradásomat kimentettnek tekinteni méltóztassék. Alázatos szolgálja *Sipos Orbán*, a szolnoki fiókkör elnöke.

Nemzetközi Gyermektanulmányi Kongresszusok.

Az egyetemes történelem számos példával tehet bizonyoságot arról, hogy a nemzeteknek kölcsönös érintkezése nemcsak nem csökkenti, hanem egyenesen fölébreszti s hihetetlen mértékben fokozza is a nemzeti önértéket és öntudatot s azt a törekvést, hogy jellegzetes tulajdonságait, kiváló intézményeit, eredeti alkotásait mindegyik fél gonddal ápolja, fejlessze, tökéletesítse s ilyenekkel fölfegyverzetten teljesítse történelmi hivatását nemzettársai körében.

Legujabban a világ egyes nemzeteinek gyermektanulmányozással foglalkozó tudósait is áthatotta ez a meggyőződés. Ők is szükségét látják immár tapasztalásaik s tanulmányaik együttes megvitatásának, a tudomány s nemzetük érdekében annyira kívánatos kölcsönös, közvetlen és személyes érintkezésnek. Az 1909. évi július hónapban Genfben tartott nemzetközi lélektani kongresszuson jelen volt gyermekpszichológusok ugyanis abban állapodtak meg, hogy mozgalmat indítanak nemzetközi gyermektanulmányi kongresszus érdekében. Az ez ügyben kiküldött ideiglenes bizottság meg is kezdte működését. 1909. december 27-én Párisban ülést tartott, amikor végleg megalakult.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság tagjainak e mozgalomról való tájékoztatása céljából itt közöljük a nemzetközi gyermektanulmányi kongresszust előkészítő bizottság eddigi működéséről kiadott jelentését a következőkben:

«A nemzetközi gyermektanulmányi kongresszusok tárgyköre: egészségtan, testméréstan, élettan, lélektan (normális és anormális), neveléstan (normális és anormális), gyermekszociologia.

Előzetes megállapodások: 1. Az ülés (1909. dec. 27.) Schuyten úr felhívására gyűlt össze, kit a genfi ideiglenes bizottság 1909. évi augusztus 7-én (a Rousseau szigeten) tartott gyűlésében a nemzetközi bizottság végleges megalakításával megbízott. A végleges bizottság lesz hivatva a nemzetközi gyermektanulmányi kongresszusok alapjának a megvetésére.

2. A jelen gyűlésre Európa különböző országainak 48 gyermektanulmányozója kapott nyomtatott meghívót.

3. A kongresszusok eszméjéhez s alapszabályaihoz való hozzájárulásukat jelentették a meghívóra adott válaszukban a következők:

Németországból: Meumann, Hoesch-Ernst; *Belgiumból:* Algemeen Paedologisch Gezelschap, Société Pédotechnie és Joteyko; *Csehországból:* Cada; *Bulgáriából:* Gheorgov és Noïkow; *Dánországból:* Hertz; *Egyiptomból:* Fahmy; *Finnországból:* Palmberg; *Franciaországból:* Binet, Persigout, Philippe és Piéron; *Görögországból:* Johannidés; *Hollandiából:* Gunning, Schreuder, V. Wayenburg; *Magyarországból:* Nagy László; *Olaszországból:* Tréves; *Luxemburgból:* Braunschhausen; *Romániából:* Conta-Kernbach; *Oroszországból:* Netschajeff és a Nemzeti Pedagógiai Múzeum (Szt.-Pétervár); *Svájcból:* Claparède. *Brazília* részvételét is bejelentették.

Az ideiglenes nemzetközi bizottsági gyűlésen jelen voltak: Braunschhausen (Luxemburg), Fahmy (Egyiptom), Gunning, Schreuder, Van Wayenburg (Hollandia), Philippe, Piéron (Franciaország), Schuyten (Belgium), Tréves (Olaszország).

Ideiglenes elnök: *Schuyten*, ideigl. titkár: *Braunschhausen*.

4. Schuyten közölte azok névsorát, akik a Párisba e jelen gyűlésre való jövetelüket kimentették, de a bizottság határozataihoz való hozzájárulásukat előre is bejelentették; közli továbbá, hogy néhányan lelkes üdvözetet küldtek és sikert kívántak törekvéseinkhez.

Claparéde indítványt is nyújtott be a kongresszusok szervezésére vonatkozólag. Minthogy — szerinte — a soknyelvűség megnehezíti a kongresszus munkáját, azért a gyermektanulmányi kongresszusoknak egy-egy nyelven való tárgyalást javasol (francia, német, stb.). Emellett azonban lehetne egy nemzetközi bizottságot is létesíteni, amely a különböző nyelvű munkákat s az egyes nemzetek törekvéseit egységesen rendezné.

Ha ezt az indítványt elvetnék, egy másik javaslata ez: hogy a nemzetközi kongresszusok 5—6 évenként, időközben pedig nemzeti (egynyelvű) kongresszusok tartassanak, pl: 1910-ben francia, 1912-ben német, 1913-ban, vagy 1914-ben nemzetközi kongresszus lenne.

A tanácskozások irányító elvei. 1. A nemzetközi gyermektanulmányi kongresszusok tudományos célt szolgálnak. Feladatuk ennél fogva az, hogy a különböző törekvéseket meghatározott irányba tereljék s egységesítsék. A nemzetközi gyermektanulmányi kongresszusnak ezenkívül az a haszna is volna, hogy összegezné, egybegyűjtené a gyermekekre vonatkozó tudományos kutatásokat, melyeket eddigelé elszórtan tárgyaltak a különböző célú tudományos kongresszusokon, ahol azok igen sokszor teljesen háttérbe szorultak, sőt nem egyszer össze is tévesztették őket más olyan tudományszakokkal, amelyek csak nagyon távoli vonatkozásban állanak a gyermektanulmánnyal.

2. Kívánatos, hogy a már meglévő nemzeti gyermektanulmányi társaságok (pl. Németországban, *Magyarországban*¹⁾ Oroszországban, Japánban, Amerikában) továbbra is folytassák működésüket, sőt újabb nemzeti társaságok is létesüljenek. A tudomány szempontjából azonban nagyon óhajtható lenne az, hogy e nemzeti társaságok minél több képviselőt küldjenek a nemzetközi kongresszusokra, ahol bemutatnák azokat a fontos tanulmányokat, amelyeket az egyes nemzetek eddigelé végeztek s nyomtatásban közrebocsátottak.

¹⁾ Köszönettel veszünk tudomást az egybegyűlt tudós társaság itt nyújtott elismeréséről. Az említetteken kívül még más államokban is (Ausztria, Franciaország, Belgium, Anglia stb.) állanak fenn nemzeti gyermektanulmányi társaságok. Hogy a bizottság éppen hazánkat hozza fel példának a hatalmas államok sorában másodiknak, ez csak buzdító hatással van reánk.

E szempontok alapján az ideiglenes bizottság abban a határozatban állapodott meg, hogy:

Létesítsék egy nemzetközi bizottság a gyermektanulmányi nemzetközi kongresszusok szervezésére, a különböző országokban működő gyermektanulmányi társaságok s a kongresszusok közötti szövetséges kapcsolat megteremtése céljából.

A *genfi* ideiglenes bizottság e határozathozatal következtében feloszlott s helyébe megalakult a nemzetközi bizottság.

3. A nemzetközi gyermektanulmányi kongresszusi bizottság tagjaiul kijelöltettek ezután (az eddig nem jelentkezettek közül választandók részére egynehány hely fentartásával) az egyes országok gyermektanulmányozással foglalkozó tudósai a következő arányszámban: Németországból 10, Angolországból 5, Argentiniából 1, Ausztriából 5, Belgiumból 4, Braziliából 2, Csehországból 2, Bulgáriából 3, Dánországból 4, Egyiptomból (Törökország) 3, Spanyolországból (fentartott hely), Egyesült-Államok 10, Finnországból 2, Franciaországból 10, Görögországból 2, Hollandiából 4, Magyarországból 4, Olaszországból 6, Japánból 3, Luxemburgból 1, Norvégiából 2, Lengyelországból 2, Portugáliából 1, Romániából 1, Oroszországból 5, Svédországból 2, Svájcból (francia) 2, Svájcból (német) 2. Ezek a számok még nem véglegesek, azaz szükség esetén még kiegészíthetők.

Mostanig 17 ország képviseltette magát a nemzetközi bizottságban. Ezek névsorát a legközelebb kiadandó 2-ik jelentésben közöljük.

Schuyten megbízást kapott a bizottságban való további elnöklésre.

4. E nemzetközi bizottság a maga kebeléből végrehajtó bizottságot létesít, melynek feladata a munkálatok egyöntetű szervezése, a nemzetközi kongresszusra vonatkozó intézkedések (a gyűlések helyének s idejének, stb. stb.) megállapítása.

A végrehajtó bizottság tagjai ezek: *Schuyten* (Antwerpen, Belgium) elnök, *Joteyko* (Brüsszel) titkár, *Claparède* (Genf), *Gheorgov* (Szófia), *Meumann* (Halle a/S.), *Netschajeff* (Szt.-Pétervár), *Philippe* (Páris), *Tréves* (Milano), egy amerikai s egy angol tudós (még ezután kijelölendő tagok).

Ez a végrehajtó (szervező) bizottság rövid időn belül alapszabálytervezetet fog előterjeszteni a nemzetközi bizottság elé a nemzetközi kongresszusokra vonatkozólag.

5. Felhívás intézését határozta el továbbá a gyűlés mindazokhoz, akik a gyermektanulmány fejlődése iránt jószándékkal érdeklődnek.

Minden méltányos kíváalomnak eleget óhajt tenni a bizottság, bármily természetűek legyenek is a kívánságok, melyek a szervező bizottsághoz intézendők.

6. A nemzetközi bizottság ama tagjait, akik részvételüket már bejelentették, arra kérjük, hogy nemzetük szervező bizottságát a legrövidebb idő alatt megalakítani sziveskedjenek.

Antwerpen (Belgium) 141, Rue Bréderode, 1910. január 4.

M. C. Schuyten,

a nemzetközi bizottság elnöke,
Antwerpen város hivatalos parisi kiküldöttje.

A fogyatékos érzékű (vak és siketnéma) gyermekek erkölcsi világáról tartott felolvasást társaságunk nyilvános értekezletén, jan. 13-án, *Heródek* Károly, a vakok országos intézetének igazgatója, nagyszámú közönség érdeklődése mellett a váci-utcai városháza közgyűlési termében, melynek padsorai ilyen alkalommal mindig megtelnek azokkal, akik érzik és tudják, hogy a szülő és nemzet legnagyobb gazdagságának, a gyermeknek tanulmányozása, életének megfigyelése, annak irányítása, a mai kor legfontosabb feladatai közé tartozik. Az elnöki széket *Náray-Szabó* Sándor miniszteri tanácsos, gyógyepedagógiánk vezetője, irányítója töltötte be. Jegyző *Ujlaki* Gyula volt. Az értekezletet üdvözlő elnök szavai után, felkérésére *Heródek* Károly felolvasta tanulmányát az országos intézetben elhelyezett siketnéma és vak gyermekekről. A laikus szeme előtt egy igazán szomorú, kietlen világ tárul föl, amikor a sors mostohaságától sujtott eme gyermekekről s felnőttekről van szó. A felolvasásból azonban kitetszett, hogy bár nehéz az élete és szomorú a siketnéma s vak gyermeknek, mégsem egészen örömnélküli az. A kimerítő szép felolvasást egész végeig figyelmesen hallgatta a közönség s tetszését zajos tapsal fejezte ki. A felolvasást a jövő füzetben közöljük.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság pécsi fiókköre. A pécsi tanítók körében élénk mozgalom indult meg, hogy a gyermektanulmányozásnak Pécsen való meghonosítása végett fiókkört alakítsanak. A mozgalomról a Pécsen meg-

jelenő «Népoktatás» februári (I.) füzeté a következő tudósítást hozza: «A Pécsi Tanítóegyesület febr. 2-án tartott rendes közgyűlése alkalmából *Szieberth* Róbert elnök indítványára a közgyűlés határozatilag kimondotta, hogy Pécssett megalakítja a Gyermektanulmányi Társaság fiókkörét, melynek működésétől tanítóság és iskola egyaránt oly sokat vár. E gyűlésben felkérte elnök a jelenlevő *Angyal* Pál dr. jogakadémiai tanárt, a jeles író és kodifikátort, hogy a tanítóság ezen tervének kivitelében segélyére legyen és az alakítandó fiókkör elnöki tisztségét elfogadni kegyeskedjék, mit a tudós tanár, a gyermekvédelem egyik oszlopos tagja, szép beszéd keretében örömmel és köszönettel vállalt és munkásságát felajánlta. Ugyancsak határozatba ment, hogy március hó folyamán tartandó alakuló gyűlésre *Nagy* László, az Orsz. Gyermektan. Társ. ügyvezető elnöke egy előadás megtartására felkéressék. A tagok gyűjtése serényen folyik és az eddigi eredmény után ítélve, a legszebb reményekre jogosít, hogy ezen gyönyörű feladattal bíró tudományos kör Pécs iskolaügyének nemcsak hasznára, de dicsőségére fog működni.» A Népoktatás a következő lelkes szavakkal fejezi be a tudósítást: «Ehelyütt is különös elismeréssel kell szólanunk a «Pécsi Tanítóegylet» tagjairól, kik legnagyobb számban a pécsi községi tanítók és tanítónők soraiból kerülnek ki, hogy megértve a kor szavát, önképzésükben, szellemi képzettségükben vélik feltalálni azon boldogító tudatot, hogy a tanítónak nem szabad a hideg röghöz ragaszkodnia, hanem felül-emelkedve a köznapiságon, szeretettel munkálkodnak azok javain, kiket hivatásukból folyólag rájuk bízta.»

Kísérleti lélektani kongresszus. A Kísérleti Lélektani Társaság a majnai Frankfurtban 1908-ban tartott kongresszuson elhatározta, hogy 1910-ben Innsbruckban tartja meg a kísérleti lélektani kongresszust s ennek előkészítésével *Hillebrand* Ferenc dr. innsbrucki egyetemi tanárt bízta meg. A Hillebrand által kibocsátott prospektus szerint a kongresszust április 19—22-ig fogják Innsbruckban megtartani. A kongresszussal kapcsolatosan a legújabb lélektani kísérleti eszközökből kiállítást fognak rendezni. Ez nagy mértékben emeli a kiállítás jelentőségét. Előadásokat már nagy számmal jelentettek be. Az előadók között egy magyar bűvár is fog

szerepelni, *Ranschburg Pál* dr. egy. m.-tanár, ideg orvos, a magyar gyermektanulmányi társaság kísérleti osztályának elnöke. A magyar pszichológusok közül többen fognak részt venni a kongresszuson. Tagsági jelentkezések s a 12 korona tagsági díj *Hillebrand Ferenc* dr. egyetemi tanárhoz küldendők Innsbruckba, Schöpfstrasse 41.

Személyi hírek. A nemzetközileg szervezett zártkörű tudományos lélektani társaság, Gesellschaft für experimentelle Psychologie *Nagy László* tanítóképző-intézeti igazgatót, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság ügyvivő alelnökét tagjává választotta. A tagsági választás egyedüli feltétele önálló buvárlaton alapuló tudományos lélektani mű írása.

A vallás- és közokt. min. *Sarbo Artúr* dr. ideg orvost, jeles gyermekpszichológust, egyetemi rk. tanárrá nevezte ki.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Összeállította: **Perényi Irén**, tanítónő Budapestről.

Az iskolás gyermekek öngyilkosságáról. (Allgemeine Zeitung. München. 1909. VI. 19.) Ez a szomorú tárgy manapság nagyon sok embert foglalkoztat. Politikusok, orvosok, pedagógusok előadás és megbeszélés tárgyává teszik, a modern irodalom pedig pedagógiai célzatú regényekké dolgozza fel, mint amilyenek «Buddenbrocks» Mann-tól; «Freund Hein» Strauss E.-től; «Unterm Rad» Heffe-től, stb.

Legujabban a berlini vallástanítók értekezletén foglalkoztak ezzel a tárggyal. *Gerhardt* tanár értekezését olvasták fel. Ez a munka elsősorban pontos, megbízható statisztikai adatokat szolgáltat. Ezek megcáfolják azt a téves hitet, hogy mai napság nagyobb lett az öngyilkos gyermekek száma mint az előző évtizedekben volt. Első tekintetre a számok tényleg növekedni látszanak, de ez a növekedés a tanulók számának emelkedésével arányos. Pl. az 1880. évben 125,023 tanuló közül 9 lett öngyilkos, 1909-ben már 28, a tanulók száma azonban 224,823.

Gerhardt igyekszik kimutatni az öngyilkosság okát is. Azt állítja, hogy az agybajok, elmezavarodás és öröklött

bajokon kívül a szülői ház a gyermekek öngyilkosságának legfőbb oka. Az író igyekezete ugyanis oda irányul, hogy az iskoláról elhárítsa a felelősséget. Azért kimutatja, hogy az öngyilkos gyermekek legnagyobb része nem a rossz, hanem a közepes és jó tanulók közül kerül ki. Gerhardt állítása egy kissé túlzott. Tagadhatatlan, hogy a szülői ház is lehet a gyermekek öngyilkosságának oka, de korántsem kizárólagos oka. Hogy a gyermek végleg kétségbeessék, arra egy indíték, egy körülmény nem elég. S ha az ilyen szerencsétlen öngyilkos gyermek életkörülményeit megvizsgáljuk, csakhamar arra a tapasztalatra jutunk, hogy a szülői ház s az iskola egyaránt hozzájárult ahhoz, hogy a gyermek megvált életétől. Éppen ezért mind az iskola, mind a szülői ház bánásmódja olyan legyen, hogy a gyermek mindenkor érezze a szeretetet, a jóakaratot, úgy, hogy még az öngyilkosság gondolata se ébredhessen fel benne.

Az író nevelési szabályokat is ad, s főképpen a következőket ajánlja:

1. Tartózkodjunk, amennyire lehet, a testi fenyítéktől.
2. Ne kényszerítsük a gyermekeket olyan életpályára, melyhez nincsen kedve, vagy tehetsége.
3. A gyermek önérzetét ne fejlesszük ki oly erősen, hogy az irigységgé fajúljon, vagy pedig oly érzékennyé tegye a gyermeket, hogy a legkisebb dolog is nagy szerencsétlenségnek tűnjék fel előtte.

Vegetárius gyermekotthon. A boroszlói városi Baron tanár-féle vegetárius gyermekotthon az utolsó jelentésében kiemeli a kedvező eredményeket, amelyeket lakói a növényi étellel elértek. Általán jó volt a gyermekek egészsége, csak kevésnek volt légcsőhurutja. A fertőző bajok egyáltalán megkimélték a gyermekeket. A gyermekek súlya, ez idén átlag 2–5 kg.-mal gyarapodott. A 10 évnél fiatalabbak közül 22 gyermek 2 kg.-mal hizott, a 10 évnél idősbek közül 8 gyermek pedig 4 kg.-mal. A beszámoló végén azt mondja a szerző, hogy ivarérés korában is lemondhatnak a húsról, anélkül, hogy visszamaradnának. (Az «Archiv für Volkswohlfahrt» 1909. dec.)

Szidon.

APRÓSÁGOK A GYERMEK ÉLETÉBŐL

Katuska csinyjei.

Irta: **Katalin mama.**

Jókedvű kis lány volt Katuska. Piros arcú, fekete hajú, fekete szemű. Ezek úgy csillogtak, oly bátran, vidáman néztek, mintha nem is volna baja a világon.

Katuskának különben nem is volt semmi baja. Szülőin és testvérein kívül is szerette mindenki, különösen a falu gyerekei, kikkel együtt játszott. Mivel fivérei voltak, jobban szeretett fiúkkal játszani, azok pedig befogadták szívesen, mert Katuska nem sírt, ha a labda jól hátba vágta és a pincét is olyan jól tudta kiverni, mint a fiúpajtások.

Ha arra figyelmeztették, hogy ő leány, kinek más játék, más foglalkozás kell, mint a fiúknak, elővette bábuját, szabott neki szoknyát, pruszlikot és öltögette nagy buzgalommal. Édesanyja nézi a remekbe való varrást és megjegyzi, hogy ennél nagyobb öltéseket már igazán nem lehetne csinálni. Katuska komolyan feleli rá: «Édes mamám, csak ilyen hosszú a tű.»

Egyszer kapott Katuska egy trombitát. Ki volt boldogabb mint ő? Fújta is, fujta szakadatlanul. Megúnja végre valaki ezt a fura hangversenyt és rászól: «Ugyan kérlek, ne trombitálj mindig!» Katuska ránéz az ő nagy fekete szemeivel «hisz nem neked trombitálok.» Azzal neki támaszkodik az ajtófélfának és fujta tovább fáradhatatlanul.

Katuska és fivérei látták, hogy olykor kocsi megy a nagymamához, megrakva mindennel, mit a mező terem és a boltos árul. Összesúgnak a gyerekek, hogy ők is adnak valamit a jó nagymamának.

Tanakodnak, gondolkoznak, mi legyen az, míg végre Miskának eszébe jut, hogy ő látta, mikor a szomszéd, kis Pista két cső kukoricát vitt a boltba egy pakli gyufáért. Ők majd gyűjtenek gyufát a nagymamának és az majd kap érte kukoricát.

Csak nem tudták a házban megérteni, hova tűnik el egyre éjjeli szekrényről, konyhából a gyufa. Vagy egy hét múlva a kocsis megtalálja a szénapadláson a meglepetést.

Hozza le ijedten a szalmafedelű, szénával teli padlásról. Találgatják izgatottan, ki lehet a gonosztevő, ki lehet a gyujtogató, ki széna közé dug 10—12 pakli gyufát, mire előáll Miska, a legnagyobb, hogy azt ő tette oda.

Verést kapott! Katuska a nyitott ajtóban állt, szepegeve várt, míg rá kerül a sor. Nem futott el, mert érezte, hogy mint bűnrészesnek, a büntetésből is kijár a része.

Elrongyolta és még jobban kinőtte Katuska a téli kabátját. A jövő télen már sehogysem használhatja. Tavasszal, a téli ruhák elrakásakor édesanyja el se tette többet, hanem kikészítette, hogy ha jön a kis cigány Mári, az öreg Ferkó cimbalmos unokája, annak adja.

Megörül Katuska az ő rég nem látott kabátjának. Ott lóg a fogason mellette a nevelő úr új kabátja is, mit a szabó az nap hozott haza. Eszébe jut Katuskának, hogy lukas volt az egyik könyöke, szerez egy ollót, levágja a nevelő úr kabátjának egyik szárnyát és kimegy kedvenc rejtekhelyére a kertbe, hogy ott rongyos kabátját azzal megfoltozza.

Másnap, husvét volt. A nevelő úr föl akarja venni új kabátját és észre veszi a folytonossági hiányt. Hozza be a lakószobába és csodálkozva, megbotránkozva találgatják a tetteit. Katuska figyel, majd kifut, néhány perc múlva visszajön, hozva a saját katufrékját és büszkén mutatja a könyökön a foltot.

Erősebb felügyelet alá kellett venni, foglalkoztatni kellett Katuskát. Elhatározták, hogy a fiúk nevelője őt is megtanítja az írás-olvasás művészetére. Nagy föladat volt a kis gézengúznak naponta 1—2 órát nyugodtan ülni. Nem is lehetett másképp elérni, csak ha a nevelő úr az ölébe vette és úgy mutatta az i meg u betűt. Ott ülve még az ákombákompjait is szebben írta. Ment, ment valahogy a nagy tudomány, de a v betűnél mindig elakadt. Az sehogy se ment Katuska fejébe.

Egy napon, mikor a nevelő úr már meg is feddte érte és letette az öléből, Katuska óra után veszi a könyvét és megy ki vele kedvenc helyére a kertbe, a se fa se fű kerítés lehajló ágai alá.

Másnap a nevelő úr csodálkozva nézi a számtalan apró lyukat a könyvben, mintha annak lapjait külön-külön, egér rágtá volna ki. Mi történhetett ezzel?

Katuska végig kicsípte belőle a v betűt.

ÜBERSICHT DER LETZTEN NUMMER.

IV. Jahrgang Nr. 1.

Kinder und Jugendliche vor Gericht.

Von Universitätsprofessor **Dr. Eugen Balogh.**

In seinem öffentlichen Vortrage in der Ung. Gesellschaft für Kinderforschung will Verf. beweisen: aus welchen Gründen die Gesellschaft ihr *Beobachtungsgebiet auf die Kinder vor Gericht* auszudehnen habe.

Zunächst umschreibt Verf. die Terminologie, welche der diesbezügliche G.-A. XXXVI. des Jahres 1908 als «Strafnovelle» modifiziert; betont ihre unumgängliche Notwendigkeit, da zurzeit hierzulande von der Gesamtzahl der Verurteilten 16·4% auf die Jugendlichen entfällt. Gemäss einem Erlasse des Ministers des Innern vom Jahre 1907 unter Nr. 60,000, finden die eine Straftat verübten Jugendlichen in den staatlichen Kinderheimen Unterkunft, wohin während *eines Jahres demzufolge 1027* solche Minderjährige gebracht wurden.

Nun bespricht Verf. nach eingehendem Rückblick des bisherigen Gesetzes die Organisations- und strafrechtlichen Reformen, deutlicher die neuen Rechtsnormen, welche bereits am 1. Jänner ins Leben traten, deren *Grundsätze* hier folgen: Kinder unter 12 Jahren dürfen ihrer Sträflichkeit halber weder ins Gefängnis noch Schubhaus gesperrt, sondern müssen von dazu berufenen Behörden in würdigster Weise gerettet werden. Betreffs der Jugendlichen von 12—18 Jahren bevollmächtigt das nunmehr geschaffene Gesetz das Gericht, bezw. die Verwaltungsbehörde, dieselben einer entsprechenden Klassifizierung und Individualisierung anheimzustellen.

Die strafeersetzenden Mittel der Novelle sind: 1. Züchtigung von seitens der Eltern oder Schule; 2. Richterliche Rüge; 3. Probezeit unter strenger Aufsicht; 4. Aufenthalt in Verbesserungs-Erziehungsanstalten für unbestimmte Zeit, welcher von der Arbeit und dem Betragen des Jugendlichen abhängt und bis zum 21. Lebensjahre verlängert werden könne. Nur wenn all dies nicht hinreicht, kann ein sonderlich eingerichtetes eigenes Gefängnis für die Dauer von 5 bis 10 Jahren in Anwendung gelangen.

Die Leitmotive der Reformen ähneln denen des Auslands, daher gleichfalls nicht mehr irgend welche *Vergeltung*, sondern immerdar womöglich ein *Vorbeugen* der Verwahrlosungen und Vergehen anstreben; von den Prinzipien jeglicher Verallgemeinerung und Schablone im Verfahren absehen, die verschiedent-

lichen biologischen, sozialen und wirtschaftlichen Faktoren des Tatbestandes, unablässig mit nur menschlichen und ethischen Gesinnungen, berücksichtigen.

Angesichts der neuen Rechtslage trachtet das Gericht sämtliche Daten bezüglich der belasteten Individualität tunlichst zu erwerben. Zu diesem vorbedinglichen Zwecke dienen: 1. *Umgebungs-Studien*, deren Beiträge die Patronage-Vereine, die Kinderliga, Lehrpersonen etc. rechtzeitig, allerdings vor der Verhandlung, zu erbringen haben. 2. Zielbewusste Beobachtung der Kinder und Jugendlichen, um eine halbwegs zuverlässige Auskunft über ihre Individualität, namentlich den Grad der geistigen und sittlichen Entwicklung, Lebensverhältnisse und die gesamten Umstände des Falles liefern zu können. Zuvörderst muss die normale oder regelwidrige seelische Beschaffenheit beurteilt werden, wobei den Jugendrichtern Heilpädagogen oder Psychiater Beistand leisten sollen. Überhaupt darf der ärztlichen Behandlung und Untersuchung nicht entsagt werden, zumal ein solches Gutachten jedwedes lasterne und frevelhafte Vordringen am besten zu beheben, aber auch die wohlweislichsten Massregeln im Interesse der Kinder anzuordnen vermag, insbesondere darüber, wo sie unterbracht und wie sie dortselbst beschäftigt werden sollen. Das neue System lässt es keinesfalls mehr bei der veralteten polizeilichen oder juristischen, zumeist nur oberflächlichen Methode bewenden. Bei uns haben auch bislang einige Fachärzte, vorerst der Leiter des Budapester heilpädagogisch-psychologischen Laboratoriums, Dozent *Dr. Paul Ranschburg*, vornehmlich mittels seiner eigenen Apparate zahlreiche Beobachtungen an belasteten und schuldbeladenen Kindern absolviert, und auf Initiative des Direktors vom Budapester Staats-Kinderheim *Dr. Alex. Szana*, werden die dort unterbrachten Kinder von einem Psychiater untersucht.

Die Schlussbetrachtungen des Verfassers geben wistehenden Sätzen :

1. Die Gesamtheit darf nie von der Anschauung ausgehen, als wären die bei der Behörde geborgenen verwahrlosten und verdorbenen Kinder und Jugendlichen samt und sonders gleichmässig geartet und etwa alle gar sittlich verkommen, bei denen lediglich mittels gestrenger Massnahmen Erfolge zu erzielen seien. Nicht spärlich werden die Straftaten solcher Unglücklichen durch die Fehler oder Lebensbedingungen der Eltern allein hervorgerufen. In diesen Fällen — welche Verf. in seiner jüngst erschienenen Monographie *«Jugendliche und Strafrecht»* ausführlicher behandelt, — müsste die Allgemeinheit auf Grund von Individualitätsstudien der Jugendlichen sich als Retter und Erzieher betätigen, um die-

selben hiedurch zu arbeitsamen Mitgliedern der Gemeinschaft zu gestalten.

2. Die Individualität der Jugendlichen darf nicht ausschliesslich laut Aussagen ihrer Umgebung beurteilt, sondern soll wemöglich zum Gegenstand unmittelbarer Beobachtung gemacht werden.

3. So oft ein Verdacht vorliegt, der Geisteszustand der Jugendlichen sei nicht normal, darf eine längere Prüfung durch einen ausgebildeten Arzt oder Heilpädagogen nicht vorenthalten werden.

4. In allen andern Fällen mögen Lehrer, Arbeitsgeber und jene wirkenden Mitglieder der Patronage-Vereine, die in ähnlichen Beobachtungen bereits genügendes Verständnis besitzen, grosse Dienste leisten dem Jugendgerichte dadurch, dass sie die Resultate ihrer Erforschungen der Behörde mitteilen und zugleich auch für die in Anspruch zu nehmenden Verfahren ihre Ansichten äussern.

Es wäre höchst wünschenswert, wenn die Mitglieder der Ung. Gesellschaft für Kinderforschung ihre Aufmerksamkeit auf die Begleiterscheinungen der vors Gericht überführten Kinder erstrecken und durch ihre Mitarbeit beisteuern möchten, das erhebliche Problem allmählich zu lösen; denn dessen künftiges Studium werde gewiss in der ganzen Welt noch Jahrhunderte hindurch Ärzte, Pädagogen und jedermann, der sich für soziale Fragen interessiert, beschäftigen.

Der Farbensinn schwachbefähigter Kinder.

Von Dr. **Emma Ritoók**, Budapest.

In dem heilpädagogisch-psychologischen Laboratorium stellte Verf. an 100 schwachbefähigten Zöglingen der Klassen I—VI. der Budapester Staatshilfsschule, Versuche an, hauptsächlich solche, wodurch die Kleinen ihre Neigungen für Farben offenbarten. Sie bediente sich hierbei der sog. Zimmermannschen *Papierpigmente* mit *fünfzehn* Farbenschattierungen und in der Grösse von 7 cm² auf grauem Kartongrunde, um dadurch das *ästhetische* Urteil zu bestimmen. Laut der Methode des einfachen Wählens bezeichneten die Kinder jene Farben, welche ihrem Gefallen am meisten oder wenigsten entsprachen. Die Experimente ergaben, dass die schwachbefähigten Kinder ein ästhetisches Urteil für die gewöhnlichsten Farben schlechthin innehaben. Unter den Farben gefällt ihnen am besten karminrot (19%), dunkelblau und purpur (17%); am schwächsten grün (18·5%) und blaugrün (16·8%). In der Mitte

steht hellgelb (mit 16% des Wohlbehagens und 15·3% des Missgefollens). Das Maximum der Neigung fällt auf das blaue Ende der Farbenskala, doch in der Mitte macht sich eine Steigerung auch für hellgelb bemerkbar. Die drei Maximalpunkte der Neigung verteilen sich nach Geschlecht und Alter folgendermassen: bei Knaben: karmin (19·4%), Mädchen: dunkelblau (24·2%), den kleinsten Kindern: hellgelb (17·9%). Dem gegenüber stösst bei den grössten Kindern gerade die hellgelbe Farbe auf Abneigung (25%); ihr Urteil neigt sich den je volleren Farben hin. Die ungewöhnliche Vorliebe der kleinsten Kinder für hellgelb lässt sich wahrscheinlich aus dem lichten Grade dieser Farbe erklären. Eine assoziative Bewertung vermochte Verfasserin nur in einigen Fällen festzustellen. Ein Vergleich mit der Farbenneigung von normalen Kindern soll ihre Versuche ergänzen.

Neben mehreren Artikeln ausländischer Zeitschriften erhält die Nummer auch etliche Buchbesprechungen, so von *Dr. Karl Pekár* über 1. Denktypen von Schulkindern, Vorträge von S. S. Colvin. 2. E. A. Kirkpatrick: *Genetic Psychology*. 3. Laura B. Starrs: *The Doll Book*. 4. Bericht über Child Labor and Social Progress. Von Schriftsteller *Alex. Várnay* eine Studie des Pekinger Universitätsprofessors Isaac Taylor Headland «Wie spielen die chinesischen Kinder?» Von *P. Fürj*: H. Kielhorns letztes Werk «Erziehung und Unterricht schwachbefähigter Kinder.» Zuletzt eine kurze Beurteilung von *Karl Blasutigh* einer soeben erschienenen ungarischen Übersetzung von Herbert Spencers «First principles.»

Kinderforschungs-Nachrichten.

Der Ausschuss der Ung. Gesellschaft für Kinderforschung hielt am 7. Jänner d. J. unter dem Vorsitz des *Grafen Alexander Teleki* eine Sitzung. Zunächst berichtete der *Präsident*, das sowohl die Staatssubvention als auch der Beitrag der Kinderschutzliga für die Gesellschaft bereits gewährt worden sind.

Der geschäftsführende Obmann *Ladislav Nagy* bringt zur Kenntnis, dass heuer in den Provinzen Arad und zu letzt in Nagyvárad Filial-Vereine für Kinderforschung gegründet wurden. Ferner, dass der Handelsminister ihm, als dem Sektionschef der Datensammelabteilung 1800 K anwies und ihn betraute, die Summe zwecks Bereicherungen von heimischen und ausländischen Kinderzeichnungen und Handarbeiten zu verwenden, sowie das erlangte Material alsdann vornehmlich von gewerbehistorischen Gesichtspunkten aufzuarbeiten. Auf Grund dieser

ministeriellen Zuschrift wirft L. Nagy den Gedanken auf, ein *pädologisches Museum* zu errichten, welchen Antrag der Ausschuss gutgeheissen hat.

Schriftführer *D. Répay* erstattete Bericht über unsere Verbindungen ausserhalb der Landesgrenzen: Dr. Paul Ranschburg veröffentlichte einen Aufsatz in der «Zeitschrift für angewandte Psychologie» über die ungarische Ausgestaltung der experimentellen Pädagogik, sowie die Wirksamkeit unserer Gesellschaft. Sodann erwähnt er der durch L. Nagy zu Harburg veranstalteten Kinder- und Soldatenzeichenausstellung, der Einladung an uns zur hygienischen Ausstellung in Berlin-Rixdorf, und der Teilnahme unserer Gesellschaft an dem III. Internationalen Kindererziehungs-Kongress. Gleichzeitig wurde mit Freude zur Kenntnis genommen, dass die Berliner Gesellschaft für Kinderforschung bei ihrer jüngsten Gründung der ungarischen Organisation als Vorbild sich bediente.

Sekretär *Dr. G. Jablonkay* teilte über die heimischen Ereignisse mit, u. a. dass der Ausschuss den Absolventen des im Frühjahr stattgefundenen pädologischen Lehrkursus ein Frequentationszeugnis ausfolgen wird. Weiter, dass das Präsidium zwecks Verbreitung unseres Organs (*Das Kind*) den hauptstädtischen Magistrat anging, selbes für sämtliche Kommunalschulen zu bestellen.

Jul. Havas schlug vor, eine Separatabteilung zu eröffnen, um darin die Kinderforschung auf speziell biographischer Grundlage zu erweitern. Die Angelegenheit wird behufs eingehenden Studiums L. Nagy übermittelt.

Frau Auguste Martos empfahl, die Gesellschaft möge eine grosszügige Bewegung beginnen, wodurch die Kinderforschung in die Schule eingebürgert werde. Vermöge zweijähriger Erfahrung verfasste sie Individual-Charaktermerkblätter, wobei ihr immer nur die praktikable und leichte Handhabung vorschwebte. In der Diskussion betreffs dieser Resolution gab *Dr. Edm. Weszely* seiner Meinung Ausdruck, es sei nicht zulässig, die Kinderforschung *durchweg* in die Schulen einzupflanzen, zumal Obliegenheiten dieser Art lediglich von Sachverständigen betrieben werden dürfen. Nachdem aber die Mehrheit der Entschliessung beigepflichtet hat, wurde die Frage wegen präzisierender Klarlegung an die Leiter der Datensammelabteilung überwiesen. *Frau Eugen Dániel* legt Gewicht darauf, dass in den Mittelschulen je eine Stunde für den Klassenvorstand systematisiert werde, die er der Erforschung der Individualität der Schüler widmen sollte.

Die Datensammel-Fachsektion setzte in ihrer Versammlung vom 14. Jänner l. J. ihr Arbeitsprogramm fest. Der Präsident der

Abteilung *Lad. Nagy* referierte über die bisherige Tätigkeit, woraus er u. a. besonders hervorhebt, dass von den eingelaufenen Beiträgen der letzten zwei Jahre betreffend *die Erkenntnis des kindlichen Interesses*, soll eine sondernde und einheitliche Sichtung des überaus reichlichen Materials ehestens in Angriff genommen werden. Als zweitwichtigste Aufgabe betrachtet die Fachabteilung den Aufbau eines *pädologischen Museums* zu verwirklichen, welche Institution dank dem Handelsministerium für das Gebiet der Kinderforschung, aber auch der Ethnographie, des Kunstgewerbes und der Entwicklungslehre von höchster Bedeutung ist. Der Mitsektionschef *Dr. L. Nógrády* hat ausser den zukünftigen Arbeitsplänen noch zu melden, dass *Schreuder* (Holland) sich in Fühlung mit der Ung. Gesellschaft setzte, um die Aufmerksamkeit ihres Vizepräsidenten zwecks tieferen Eingreifens in die kindliche Individualität, auf seine eigenen vier Bilderhefte hinzulenken. Mit Betracht auf ihre vielen zweckdienlichen Vorteile, rät er an, füglich Versuche mit diesen gelungenen Reproduktionen grosser holländischer Künstler vorzunehmen. Dies Unterfangen wird einmütig gebilligt, richtiger von mehreren Mitgliedern durchzuführen versprochen.

Iréne Farkas unterbreitete ihren auf erschöpfenden Beratungen fussenden zweiten Fragebogen, demgemäss im ganzen Lande hinsichtlich der Erschliessung und Entfaltung des *ästhetischen Interesses* der Kinder Daten erbracht werden sollen.

Im Anschluss wurde das im staatlichen Lehrerinnenseminar des VI. Bezirks unterbrachte *pädagogisch-psychologische* Laboratorium besichtigt, das unter der Leitung des geschäftsführenden Präsidenten der Ung. Gesellschaft für Kinderforschung *Lad. Nagy* steht, und dessen Ausbau nach so kurzem Bestande jedermann förmlich überraschte.

Die Ungar. Gesellschaft für Kinderforschung veranstaltete am 11. Nov. v. J. einen Vortragsabend, wo Universitätsprofessor *Dr. Eugen Balogh* das eingangs veröffentlichte Thema «Kinder vor Gericht» behandelte. In der angeregten Diskussion nahmen mehrere teil: Kommunallehrer *Nic. Rózsa* fordert, auch die Lehrer in den Wirkungskreis mit heranzuziehen, denn nur so könne die Institution vervollkommnet werden. Es sei dies schon insofern geschehen, klärte Präsident des Jugendgerichtsrats, Kurialrichter *Dr. Karl Bakonyi* auf, als Verfügungen getroffen sind, wonach die Lehrer in die Versäumnisrubrik der Normalschul-Matrikeln, die auf die Individualität der Kinder sich beziehenden Daten vermerken sollen, welche in die Vergangenheit der Kinder einen Einblick tun lassen. Rechtsanwalt *Dr. K. A. Szilágyi* betont die

unstreitbare Tatsache, dass das Jugendgericht vereint mit der Polizei und den Vormundschaften eine wahrlich sittlich hebende Wirkung nur dann auszuüben vermöchte, falls es von der unabhängigen Gesellschaft, wie Doktoren, Advokaten, Lehrpersonen und überhaupt den Philantropen, insonderheit aber den Damen unterstützt werde; zumal der Kinderschutz nicht allein eine Geldfrage nur, vielmehr eine des Herzens, des Verstandes und der Zeit ist.

Frau Moses *Gaál* las vor kurzem in der Beamtenkolonie des X. Bez. über den Gegenstand «*Die Mutter und das heranwachsende Kind*», in dessen Rahmen die bekannte Schriftstellerin eine brennendste These der Kindererziehung, die sexuelle Aufklärung des Kindes erörterte.

RÉSUMÉ DU DERNIER NUMÉRO.

Quatrième Année, No 1.

Les mineurs devant les juges.

Discours prononcé par M. Eugène Balogh, Prof. à l'Université, à la séance publique de la Société, le 11. novembre 1909.

L'auteur désirerait que la «Société pour l'Étude de l'Enfant» étendît son action aux enfants traduits devant les tribunaux. Depuis un quart de siècle, on a pu constater, dans plusieurs contrées, la recrudescence de la démoralisation des mineurs. La proportion grandissante du crime parmi les adolescents et même parmi les enfants est bien faite pour émouvoir ceux qui ont le souci de l'éducation et de la sécurité publiques. En Hongrie il y a une trentaine d'années, on ne condamnait annuellement que 2300 mineurs. De nos jours, plus de 12000 enfants sont arrêtés pour un délit quelconque! Encore ne peut on se former une idée exacte des méfaits que l'on pourrait imputer à l'enfance perverse. La majorité des cas reste inconnue; dans d'autres, les juges d'instruction font bénéficier les inculpés d'une ordonnance de non-lieu, leur évitant ainsi la honte de la comparution devant les tribunaux. En Hongrie, le tribunal pour le jugement des enfants doit décider en toute connaissance de cause des mesures les plus propres à relever et à amender l'enfant ayant commis une faute plus ou moins grave. Les anciens magistrats croyaient à la nécessité de la répression même pour les enfants. Les inculpés étaient

mis en prison, ou plus fréquemment encore dans une maison de correction. Le résultat de l'un et de l'autre moyen n'était guère satisfaisant. A sa sortie de ces pénitenciers, le sujet tournait mal et continuait à commettre délits ou crimes. La justice nouvelle permet au juge de préciser la responsabilité de l'enfant, c'est-à-dire de décider s'il a commis son méfait avec discernement. Plus que tout autre le mineur a droit à toutes les garanties de la justice. Le juge peut rendre une ordonnance de non-lieu, soit encore rendre l'enfant à sa famille, après une sévère réprimande, soit le confier à une association philanthropique. Les juges examinent scrupuleusement tous les dossiers ; ils veulent voir et entendre les parents et au besoin leur donner de bons conseils, essayant ainsi par tous les moyens possibles de sauver et non d'accabler les coupables. Au cas où ces mesures ne suffiraient pas il faudrait en arriver à l'arrestation et à la mise en cellule séparée. Le juge a souvent besoin de renseignements sur la personnalité de l'enfant inculqué. Un «protecteur» nommé par le tribunal prend des informations sur la famille et les antécédents du mineur. Tout récemment on a pris des mesures, pour que l'enfant soit soumis à une visite médicale avant d'être amené à l'audience. Dans notre pays, M. Paul *Ranschburg*, médecin, chef des travaux pratiques au Laboratoire de psychologie à Budapest, travaille activement à obtenir l'obligation de cette observation médicale au sujet des enfants criminels.

La perception des couleurs par les enfants anormaux.

Par : Dr. Emma Ritoók, à Budapest.

On a fait des recherches sur la faculté de perception des couleurs parmi 100 enfants anormaux pris dans toutes les classes, de la 1-ère à la 6-ème. On se basa sur 15 nuances exposées sur papier pigment selon Zimmermann. Le fond des couleurs était gris. Les enfants ont choisi parmi les couleurs exposées celle qui leur plaisait ou celle qui leur déplaisait. Ces expériences ont permis de constater que les enfants arriérés possèdent un certain jugement esthétique pour les impressions simples. De toutes les couleurs exposées, c'est le carmin qui a le mieux plu (19⁰/₀) puis le bleu foncé et le pourpre, presque au même degrés (17⁰/₀). Le vert plaisait le moins (18·5⁰/₀) ainsi que le vert — bleuâtre (16·8⁰/₀). Le jaune clair jouit d'une faveur modérée : il a plu dans 11⁰/₀ des cas et déplu dans 15·3⁰/₀. Le plaisir causé par les couleurs est plus faible pour celles qui sont à l'extrémité du spectre ; mais

il augmente lorsque les yeux des enfants sont fixés sur celles du milieu. Le maximum du plaisir éprouvé atteint, selon l'âge et le sexe, les proportions de 19·4⁰/₀ de garçons préférant le carmin et de 24·2⁰/₀ de filles aimant mieux le bleu foncé. Les plus petits enfants (17·9⁰/₀) affectionnent le jaune clair. Cette dernière couleur est une de celles qui plaisent le moins aux enfants les plus âgés. (25⁰/₀). Leur goût se porte plutôt sur les couleurs chimiques. La prédilection des petits enfants pour le jaune clair vient probablement de la clarté de la dite couleur. On n'a observé une préférence raisonnée que dans un petit nombre de cas. La comparaison de ces observations récentes avec celle qui seront faites au sujet d'enfants normaux compléteront ces recherches.

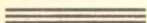
Séance du Comité du 7. Janvier 1910.

La séance est ouverte sous la présidence de M. le comte A. *Teleki*. Le Président annonce que la Société a touché les 2000 couronnes de la subvention de l'État et les 1000 couronnes de la subvention de la Ligue, pour la Protection de l'Enfant. M. *Nagy* vice-président rapport durant la séance qu'une société annexe s'est constituée à *Arad* et qu'en peu de temps un cercle de même nature se constituera, à *Nagyvárad*. Le Ministre du commerce a alloué une somme de 1800 couronnes à M. *Nagy*, Président de la Commission des recherches pour former une collection de dessins et de travaux manuels des enfants en vue de l'histoire industrielle. M. *Perényi*, trésorier, fit son rapport financier, M. Répay, secrétaire, rendit compte du mouvement à l'étranger. Le Comité apprend avec plaisir que la Société allemande de *Berlin* a adopté la constitution de la nôtre. M. *Jablonkay*, secrétaire, annonce que la Société décide de donner des attestations de visite aux auditeurs des cours pour l'Étude de l'Enfant qui les auront suivis régulièrement. La présidence de notre Société a adressé une demande à la municipalité afin d'en obtenir l'abonnement à notre Bulletin pour toutes les écoles de Budapest. Le Comité apprend que depuis la dernière séance 97 nouveaux membres sont entrés dans la Société, le total en est actuellement de 722. M. *Blasutigh* annonce que la bibliothèque de la Société se compose de 60 volumes. M. *Nagy* propose de fonder un Musée consacré à l'Étude de l'Enfant. M. *Havas* propose à la Société d'ériger une Commission ayant pour but d'étudier les biographies des grands hommes. Mme *Martos* fait une proposition relative à l'introduction dans tous les écoles d'un questionnaire permettant aux instituteurs de se faire une idée du caractère de chacun de leurs élèves.

Séance de travail de la Commission des recherches, le 14. Janvier 1910.

M. Nagy rend compte des travaux de la Commission. Durant les 2 dernières années, on a fait des recherches étendues pour savoir à quoi les enfants s'intéressent. Le prochain but à atteindre sera la fondation d'un *Musée pour l'Étude de l'Enfant*. Dr. Nográdi présente des cahiers illustrés rédigés par M. Schreuder, directeur d'école à Arnhem (Hollande). A l'aide de ces cahiers on peut faire des examens sur la personnalité de l'enfant. Chaque image est suivie d'un feuillet en blanc où l'enfant note les impressions évoquées en lui par l'image.

Cette année la Commission s'adonnera à l'oeuvre importante d'une enquête sur les aptitudes *esthétiques* de l'enfant.

A gyermek érdeklődésének lélektana

Irta önálló buvárlatok nyomán :

NAGY LÁSZLÓ, tanító-
képző-intézeti igazgató.

Kiadja a Franklin-Társulat,
Budapest, 1908. Ára 3 K.

A MŰ FŐBB FEJZETEI :

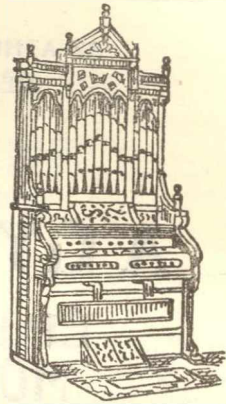
- I. Az érdeklődés elmélete.
- II. Az érdeklődés fejlődése.
- III. Az érdeklődés motivumai.
- IV. A gyermek érdeklődése és az oktatás.
- V. A gyermek egyénisége és az érdeklődés.

10

forint havi
részletfizetésre
vagy kész-
pénzért

a legjobb
zongorát vagy pianinót
harmoniumot vagy cimbalmot
hegedűt vagy cellót

kizárólag csakis a Magyar Királyi Zeneakadémia szállítója

Reményi Mihály

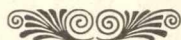
nagy magyar hangszer és zongora-telepén szerezhethünk be.
10 évi írásbeli kezesség mellett. Árjegyzéket és prospek-
tust minden hangszerről külön-külön kérjünk. **Budapest,**
Király-utca 58. Telefon 87-84. Hangszerek javítása a
legelőkelőbb szakmunkások által teljesíttetnek. Zongorák
hangolása, becserélése, régi hangszerek és zongorák vétele
a legmagasabb árákig.

Mielőtt bármily
hangszert venne,
kérje Reményi
legujabb
árjegyzékét.

Tanároknak, tanítóknak
előnyösebb árák. Ezen
lapra hivatkozva külön
engedmények.

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI
RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA

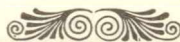
A GYERMEKI ELME ÉP ÉS RENDELLENES MŰKÖDÉSE, EGÉSZ- SÉGTANA ÉS VÉDELME

2 MELLÉKLETTEL
ÉS 32 SZÖVEG-
KÉPPEL

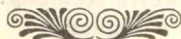
IRTA

DR. RANSCHBURG PÁL

EGYETEMI MAGÁNTANÁR
IDEGORVOS, A GYÓGYPAEDAGOGIAI
PSYCHOLOGIAI M. K. LABORATORIUM
VEZETŐJE

PAEDAGOGUSOK,
ORVOSOK, JOGÁSZOK
ÉS A MŰVELT KÖZÖN-
SÉG SZÁMÁRA

ÁRA 6 KORONA

MÁSODIK
LÉNYEGESEN BŐVITETT
ÉS ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.

Alig másfél esztendő alatt két kiadást ért

RANSCHBURG PÁL DR. :

A GYERMEKI ELME ÉP ÉS RENDELLENES MŰKÖDÉSE, EGÉSZSÉGTANA ÉS VÉDELME

cimű munkája, melyet szerző eredetileg a vallás- és közoktatásügyi miniszterium meghagyásából irt meg.

Ennek a hiánypótló munkának szükségességét és létjogosultságát bizonyítja, hogy nemcsak a **szaksajtó** bírálata fogadta azt egyhangu elismeréssel, hanem a **nagyközönség, orvosok és paedagógusok** is rendkívüli érdeklődéssel kísérték.

A gyermek elme-életének tanulmányozása az utolsó években nagy mértékben haladt. Az a törekvés, hogy a gyermek testének, szervezetének, elméjének fejlődési menetét tanulmányozzuk, — amely törekvés a gyermektanulmányozási mozgalmak közös rugója, — lényegében nem egyéb, mint a gyermek szellemi egészségének biztosítása. Ennek a célnak szükségességét felesleges magyarázni, elérésére pedig kétségkívül mindenkinek kötelességszerűen törekedni kell.

A **gyermeki elme** bő tudással, alapos megfigyelésekkel, a kérdés mélyreható tanulmányozása segélyével szerzett tapasztalatok gazdag kincsháza, amely nemcsak **paedagógusok, orvosok, jogászok** részére nélkülözhetetlen kézikönyv és forrásmunka, hanem a **művelt közönség** mindama tagjai számára is, akik gyermekeik elmebeli fejlesztését észszerűen akarják előmozdítani.

Az új, lényegesen átdolgozott kiadás, mely az elsónél több mint felényivel bővebb, a külföldi és hazai irodalom kiemertő fejlődése mellett nagyobb súlyt helyez a gyermeki elme egészségét érintő kérdésekre, a szellemi túlterhelés elkerülésének, az ép és ideges gyermek házi nevelésének és iskoláztatásának kérdésére s a gyermektanulmányozás módszertanára, ugyszintén részletesen ismerteti a gyermekvédelem jelen állását is.

A „Gyermeki elme ép és rendellenes működése, egészségтана és védelme“ jelen kiadását Náray Szabó Sándor dr. min. tanácsos előszava vezeti be.

Két képmelléklet és 32 szöveggép fokozza a 2. kiadás értékét, áttekintését pedig lényegesen megkönnyíti az egyes fejezetekhez csatolt tartalomjegyzék, melynek rövid kivonatát a következőkben adjuk:

I. Elme és test. Az elme szervének szerkezete, működése, fejlődése és hibásságai.

II. Az érzékek.

III. A beszéd élet- és kórtana. A fogalom és szókincs fejlődése.

IV. A gyermek gondolatvilága.

1. A képzetek. Felfogás és képzettársítás.

2. Az iskolás gyermek emlékezete.

3. Hogyan tanuljunk?

4. Hogyan számol a gyermek?

5. A felfogás és képzettársítás zavarai.

V. A gyermek érzelmi és akaratvilága.

1. Az érzelmek fejlődése és az érzelmi élet zavarai.

2. Az akarat fejlődése. A gyermek játéka. Összerendezett mozgások. A szuggesztívó. A rajz és az írás fejlődése. Az akarat és az ösztönélet zavarai.

VI. A szellemi munka és pihenés. A tudatélet és zavarai.

VII. A gyermeki elme hibái és abnormitásai.

1. A normális gyermek hibái.

2. Az abnormis gyermek. A szellemi rendellenességek felosztása, okai és külső jelei.

3. Az ideges hajlamú és az ideggyenge gyermek. A hisztériás ideggyengeség. A gyermekek és serdülő korúak öngyilkosságai. Az ideges gyermek nevelése.

4. Az epilepszia, eskór (nyavalyatörés, szivfogás).

5. A vitustánc. Chorea.

6. A gyermekkori (világrahozott vagy korán szerzett) gyengeelméjűség.

VIII. A gyermeki elme védelme: A gyermek elméjének elfajulása ellen való védekezés.

1. A gyermeki elme védelme a gyermek világrajtote előtt.

2. A gyermek szellemi fejlődésének elősegítése. Védekezés a szellemi túlterhelés ellen. A csecsemőkor. A gyermek szellemi fejlesztése az iskolás korig.

3. Az üllésnek kitett, züllő és büntettes gyermek védelme stb.

**A KÖTET ÁRA 6 KORONA.
KAPHATÓ MINDEN HAZAI
KÖNYVKERESKEDÉSSEN.**